

פרשת "לך לך"

מתוך "ליקוטי שמואל"

מלקט ועורך: ש. אייזיקוביץ

eisikovits1@gmail.com

פרשת לך לך

משיב הרוח ומוריד הגשם (הרב שלמה הלוי)

בימים אלו אנו מתחילים לשאול ולבקש גשמים לאחר המתנה של שבועיים וזאת כדי שעולי הרגלים שבירושלים יספיקו להגיע למקום מגוריהם, מבלי שהגשם ישבש את הגעתם הביתה. חז"ל עמדו על כך שזוהי ההוכחה הטובה ביותר ששבנו בתשובה. הכיצד?! לאחר חודש אלול וראש השנה הגענו ליוה"כ כשאנחנו מבקשים סליחה האחד מהשני. אך לאחר החגים, מי אמר שאכן חל בנו שינוי כל שהוא בעניין שבין אדם לחברו?! זוהי אם כן ההוכחה לכך אם כל אחד מוכן לוותר על שבועיים גשם בשדהו כדי שחברו יגיע הביתה ללא קושי הרי ששבנו בתשובה ...

לצערנו היום הדור תפוס בחשיבה שטחית, נצמדים לחדשות בקשב רב, ומה שהחזאים אומרים קודש קדשים הוא. ע"כ ממילא אין כבר צורך להתפלל על הגשם כי ממה נפשך אם אמרו שיהיה גשום למה לכוון בתפילה! ? ואם אמרו שלא ירדו גשמים מה תעזור התפילה?! משל שהביא אחד מגדולי הדור על כך: יזמים מהעיר הגדולה הגיעו לכפר נידח על מנת להפעיל בו רכבת קלה. אנשי הכפר שרובם היו עגלונים פרימיטיביים היו חשדניים במקצת, ושאלו כיצד הרכבת תנוע ? היכן יהיו הסוסים? המתכננים הבינו את הבעיה הסבירו להם שזה עובד על מנוע. הכפריים היו בטוחים שהסוסים יהיו מוסתרים היכן שהוא ועל כן המתינו לסיום הנחתם של המסילות. משהחלה נסיעת המבחן של הרכבת בעלת 10 הקרונות הנעה ללא סוסים, נאלצו חכמי הכפר לשכור שני חוקרים שיגלו היכן הסוסים. לאחר שבוע הגיעו החוקרים והודיעו כי כבר פתרו 90% מהתעלומה. לסקרנותם של מועצת החכמים השיבו: "התחבאנו בקרון האחרון וגילינו שהקרון שלפניו גורר אותנו, עברנו לאחור ואף שם התגלה שהקרון שלפניו מושך אותנו, וכך בכל 9 הקרונות שבדקנו עד הקטר ... נו" "והיכן הסוסים?" פרצה השאלה "זהו...". ענו החוקרים בגמגום טרם הצלחנו להבין איך הקטר נוסע ... ? אבל 10% לעומת 90% שפתרנו זה הישג הלא כן?!

הנמשל: מי שחושב שהגשם אינו מגיע מה' יתברך אלא תלוי בזרמים ורוחות המשפיעים על כיוונו וחוזקו, יישר כוח! הוא הצליח להבין איך הקרונות נוסעים אך לא השכיל לשאול את עצמו היכן הקטר...?! מי הוא "משיב הרוח ומוריד הגשם ו!?" על כך פתח הרמב"ם את ספרו הגדול משנה תורה: "יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי ראשון, והוא ממציא לכל הנמצאים".

הבה לא נתעלם מן הקטר, נכוון בתפילתנו ונקבל גשמי ברכה.

שבת שלום ומבורך

חודש מרחשוון (החיד"א זצ"ל)

אומר החיד"א זצ"ל החודש הזה מרחשוון בא מיד לאחר שעוברים כל האותות והמופתים שעשה השם אתנו בחגים. במרחשוון עדיין השפתיים מרחשות את התפילות, את הסליחות. עדיין האוזניים שומעות את השופרות, עדיין הגוף מרגיש את התענית של יום כיפור, הידיים עוד מתנענעות עם הלולבים, את הסוכות לא פרקנו עדיין, חלק מפורק חלק עוד נשאר. פותחים את ההיכל ומוציאים ספר תורה, פתאום אנחנו זוכרים ומרגישים את הריקודים שרקדנו. עדיין הדברים טריים.

כל מה שהשם עשה אתנו בחגים זה אותות ומופתים. לא אנחנו עשינו, השם עשה לנו את זה בשביל לקרב אותנו. להוציא מאתנו את מה שהיינו בשנה שעברה, להביא אותנו למצב חדש. להיות אדם אחר. למדן, שקדן, מקיים את התורה והמצוות, איש טוב, בלי קנאה, בלי שנאה, בלי כבוד, בלי כעס. אז אומר החיד"א, החודש הזה, בגלל שהוא אחרי החגים, אם אתה תופס את עצמך בידיים, הסגולה שלו זה למשוך את כל השנה. כי את כל החגים זה השם עשה. אם אתה לא מראה שינוי מיד על המקום, אז חזרתה שנה לשחרותה. יעבור הזמן ואתה שוב תתרגל, אתה תעשה הכל כמו שהיית רגיל. לא השתנה אצלך כלום, נשאר אתו דבר. עוד פעם יבוא ראש השנה, גלגל שחוזר. לכן, "לך עמי באַ בְּחֶדְרֶיךָ". העיקר הוא לשנס מותניים ולהוסיף חיל בלימוד התורה, בהתמדתה, בשקידתה, להשתדל בידיעת התורה יותר ויותר, להכיר יותר ויותר.

ויאמר ה' אל אברם לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך (יב,א)

בכינוס לב לאחים שהתקיים בניסן תשס"ו נעמד הרה"ג חזקיהו מישקובסקי שליט"א וסיפר מעשה נורא: באחד הישיבות בארץ ישראל ישנו בחור בן עליה מתמיד עצום לא פסיק פומיה מגירסא, ישן עם הגמרא, אוכל עם הגמרא, הולך עם הגמרא, וכל דקה פנויה הוא חי ונושם את התורה הקדושה, ועל אחת כמה וכמה בשעת הסדרים שהבחור לומד בהתמדה עצומה ונשגבה, בהתלהבות ושמחת התורה בצורה מפליאה ומעוררת השתאות. בנוסף לזאת הבחור הזה הוא עובד ה' נשגב, הוא עובד על עצמו בכל התחומים, במידות, בתאוות, התפילות שלו לטהרות ונלהבות מעומק הלב, כל כולו פלא של בחור בעמל והשקעה שהוא משקיע בתורה ויראת שמיים מתוך אהבה ויראה, רבותיו מנבאים לו עתיד מזהיר בעולם התורה והיראה, ומצפים שאם ימשיך כך, עדין להיות אחד מגדולי הדור ממש. הנהגתו של אותו בחור הפליאה את צוות הישיבה, הייתכן בחור בכזה גיל לומד ועובד את הקב"ה בצורה כזו עוצמתית? מה הסוד הטמון באותו בחור? התפלא המשגיח. אולם יום אחד הסוד התגלה, והסוד הזה באמת בכוחו להביא כל אחד אל הפסגות הגבוהות ביותר בתורה ויראת שמיים.

היה זה כאשר יום אחד הגיע הבחור לראש הישיבה בה הוא לומד, ואמר לו שברצונו לשאול שאלה שמטרידה אותו כבר כמה ימים, ואינו מוצא לה פתרון. ראש הישיבה, הכניסו לחדרו המיוחד, הושיבו על הכיסא וביקש מאחד הבחורים שיגישו לפניו כוס תה. לפני

שאני שואל את שאלתי, ברצוני לגולל את קורות חיי בפני ראש הישיבה, שעי"כ יובן היטב שאלתי, ראש הישיבה נתן את הסכמתו.

הבחור החל לספר, נולדתי בארצות הברית להורים שלא שמרו תורה ומצוות, יום אחד אמי שמעה הרצאה מאיזה רב והחלה להתקרב ליהדות, מיום ליום התקרבה והתחזקה יותר ויותר. אבי לא ראה בעין יפה את התקרבותה של אמי ליהדות, אך כל זמן שזה לא השפיע באופן המעשי בחיי הבית, לא ראה צורך להתערב, קיבל את העניין בשתיקה, כך במשך תקופה. עד שהגיע אותו יום שישי, שאימא הביאה עמה שני פמוטים, ואמרה לאבא שהיא החליטה לקבל על עצמה עול מלכות שמיים, והיא הולכת להדליק נרות שבת קודש, כאן אבא לא יכל להתאפק הוא ראה להיכן כל זה מוביל, ולא היה בדעתו להשתתף בעסק הזה, עד כאן הוא אמר לאימא, שהוא לא מוכן בשום אופן לכך, או הוא או היהדות, אם ברצונך דווקא להתחיל לקיים מצוות אני אפרד ממך לעולמים. אימא התחילה לבכות, היא הייתה בודדה בעולם, ולא רצתה לפרק את החבילה, היא ניסתה להשפיע על אבא, ולתאר לו, כמה חיים נפלאים הינם חיי היהדות, כמה מתוקים הם מצוות התורה הקדושה, וכמה אושר ושלווה זה הביא לה בנפשה, אולם אבא לא הסכים לשמוע על כך בשום אופן, או אני או היהדות, לאחר מאבק איתנים אימא הכריזה במסירות נפש שהיא לא יכולה לוותר על היהדות בשום אופן... ואבא עזב, נשארתי אני ואימא בודדים בעולם, למדתי באותה תקופה ב"פאבליק סקול" – בית ספר של גויים, יום אחד אימא שמעה הרצאה מאחד הרבנים על חשיבות לימוד התורה והחליטה לשלוח אותי ללמוד בתלמוד תורה. החילותי בחסדי השי"ת ללמוד את תורתו הקדושה במשך הזמן זכיתי לטעום את טעמה הערב והתחלתי להתמיד בלימודיי.

כשהגעתי לקראת סוף כיתה ח', אמי קיבלה יום אחד טלפון מהמנהל הרוחני של התלמוד תורה שבו למדתי, הוא שיבח אותי בפניה, ואמר לה, היות והוא צופה לי עתיד מזהיר בעולם התורה והיראה, ע"כ לטובתי כדאי שאסע ללמוד בארץ ישראל, כפי שאני מכיר את אופיו, הוסיף ואמר, הוא לא יוכל למצות את כישרונותיו ויכולותיו כמו בארץ הקודש, רק שם הוא יזכה להגשים את שאיפותיו הרוחניות הכבירות, רק שם הוא יזכה לממש את הפוטנציאל העצום הטמון בנפשו בכוח רצונו ועמלו...

ימים ולילות של מאבקי נפש עברו על אמי באותה תקופה, כן לשלוח לא לשלוח, היצר טוב לחש לה, העיקר בעולם הזה הוא לימוד התורה הקדושה, והנה זכית לבן שראוי להאיר את שמי היהדות הוא יזכה לעלות ולהתעלות במעלות התורה והיראה, וחבל לא לתת לו את הכלים והאפשרויות להגשים את משאלות לבו הטהור. ולעומת זאת הגיע היצר הרע ואמר, איך את יכולה להשאיר את עצמך בודדה בעולם. לא רק שאבדת את בעלך, כעת אם תשלחי אותו ללמוד בארץ ישראל את עומדת לאבד את הנפש האחרונה הקרובה לך ביותר בעולם, בנך היקר. איך תסתדרי בלעדיו? איזה טעם יהיה לחיים שלך כשאת בודדה בעולם. ואם את חוששת לגדלותו הרוחנית של בנך, הוא ברצונו הכביר יצליח גם באמריקה להתעלות ולהיות ממאורי הדור...

המלחמה ניטשה במלא עוזה, דמעות שפכה אמי בתפילותיה שיעזור לה הקב"ה להגיע להחלטה הנכונה, יום אחד כשהייתה מבולבלת ונסערת מרוב ספיקות והתלבטויות, התפללה להקב"ה מלב שבור וביקשה מאתו יתברך שיאיר עיניה ויסייע בידה להחליט. אחרי התפילה שנבעה ממעמקי עמקים של לבה השבור, העננים התבהרו והגיעה להחלטה אמיצה לשלוח אותי לארץ ישראל, באומרה לעצמה שרק כך אני יודעת שעשיתי את המקסימום שהיה בידי כדי שבני יצמח לאדם גדול בישראל, ואילו אם לא אשלח אותו ולא יתעלה כראוי לא אוכל לסלוח לעצמי נצח נצחים על שקיפדתי במו ידי את האדם הגדול בענקים לצאת מבני היקר.

באותו ערב כשחזרתי הביתה מהתלמוד תורה, אימא קיבלה את פניי במאור פנים ושמחה, ואמרה לי יענקל'ה החלטתי לשלוח אותך ללמוד בארץ ישראל, אמנם זה קרבן עצום בשבילי להיפרד ממך, אבל כל קרבן שבעולם כדאי בשביל תורה! ואכן כעבור זמן מה נסעתי בלוויית אימא לנמל התעופה, נפרדה ממני בדמעות, ובקשה אחת הייתה בפניה, בני היקר, אמרה לי בדמעות לב של אימא, קרבן גדול אני מקריבה כשאני שולחת אותך ללמוד בארץ ישראל, אני נשארת לבד בודדה בעולם, והכל רק כדי שתזכה להתעלות במעלות התורה והיראה, אנא בני היקר תשקיע את כל כולך, רק בלימוד התורה וקיום המצוות. כדי שקרבני לא יהיה לשווא ח"ו!

הגעתי לארץ ישראל וזכיתי להיכנס לישיבה הקדושה של רבינו, המשיך הבחור והתמסרתי ללימוד התורה בכל ליבי ונפשי, הקרבן הגדול של אימא, דרבן אותי להתעלות, הדמעות ששפכה עלי צרבו את לבי, והפכו להיות הדלק של העלייה הרוחנית שלי, כל הזמן בער לי לימוד התורה הקדושה, לא יכולתי לנוח לרגע, כי ידעתי שכל רגע כאן בארץ ישראל זה רגע של קרבן, יש מישהו שמקריב את דמו ונפשו בשביל כך, אז איך אני יכול לבטל את הזמן בשטויות!?

לפני כשנה, המשיך הבחור וסיפר, אני מקבל טלפון עצוב מאימא, בו היא מספרת לי כשהבכי חונק את גרונה, של"ע גילו אצלה את המחלה, והחלה לבכות נוראות בטלפון שהיא בודדה בעולם ואין לה אפילו כתף לבכות עליה, ואז שאלתי, אימא אולי שאני אחזור לאמריקה לסעוד אותך בעת חוליך? ואימא ענתה בתקיפות לא, בני היקר, כל קרבן כדאי בשביל תורה, תישאר בארץ ישראל ותמשיך לעשות שטייגען בכל הכוח, אולי בזכות זה ירחמו עלי מהשמיים ואתרפא, מאז ממשיך הבחור ומספר, כל יום שישי אימא הייתה מתקשרת ובוכה על קשייה וייסוריה, על בדידות ועל סבלה, ובכל טלפון הייתי שואל ומבקש ומתחנן אימא אולי בכל זאת אסע לאמריקה כדי להיות אתך? וכל פעם מחדש אימא סירבה. בגבורת נפש כבירה ונשגבה, כשכל פעם הייתה אומרת לי יענקל'ה תורה זה מעל הכל, כל קרבן שבעולם כדאי בשביל תורה! בשביל תורה אני מוכנה לסבול הכל, העיקר שתתעלה בני יקר. אמנם לא הייתי עם אימא בגוף, אבל ברוחי ונפשי חייתי עם אימא יום יום שעה שעה, שפכתי לב כמים בתפילה לפני הבורא עולם שירפא אותה, השקעתי את כל רמ"ח איברי ושס"ה גידי בתורה הקדושה ובעבודת השי"ת. אבל תפילותיי

לא נענו, רצו אותה בישיבה של מעלה, לפני כחודש התקשרה אימא ואמרה שהרופאים לא נותנים לה עוד הרבה זמן, זה שאלה של ימים עד שאבא שבשמיים יאסוף אותה אליו, ואז פרצתי בבכי סוער, ואמרתי, אימא אולי כעת, אולי כעת ברגעים האחרונים שלך עלי אדמות אבוא להיות לידך ולהנעים לך את השעות והימים האחרונים שלך? ... אבל אימא כדרכה סירבה בתקיפות, בני יקר לא, הכל כדאי להקריב בשביל תורה גם את הרגעים הקשים והמרים האחרונים הללו... ואז המשיכה אימא ואמרה מתוך בכי מרטיט, בני היקר, הקרבתי רבות למענך, את כל חיי הקרבתי בשביל התורה שלך, אנא בני היקר, אני רוצה שתבטיח לי שאתה תתקשר בקשר אמיץ ונצחי לתורה הקדושה, תהגה בה ותחיה עמה יומם ולילה בכל עת ובכל מצב, ואז אלך רגועה לעולמי ביודעי שהשארתי כאן, נר התורה בהיכל ה', השארתי נר נצחי שיאיר את שמי היהדות בעתיד, ואז אוכל ללכת רגועה ושלווה לעולמי ביודעי שקרבני שהקרבתי בתמצית דם ונשמתי לא היה לשווא!...

שבוע אח"כ כבר לא היה טלפון, הקו נדם עם נדמת לבה של אימא, מאז אני מנסה ומשתדל להתמסר כל כולי ברמ"ח איברי וש"ה גידי לתורה ויראת שמיים, וכעת נפשי בשאלתי, פונה הבחור בדמעות לראש הישיבה: "האם נראה לראש הישיבה שאני עושה מספיק למען קיום צוואתה של אימא?" ... שאלה נוקבת ויורדת עד תהום "האם אני עושה מספיק?" ... שאלה שהביאה את אותו בחור לפסגות, שאלה זו מביאה לכל מי ששואל אותה ברצינות להצלחות ופסגות ללא סוף... הדרישה הזו מהדהדת בנבכי לבבו של כל יהודי. שילך כל הזמן מחיל אל חיל. לא לעמוד ולא להשתהות, אלא להתעלות ולהתעלות כל הזמן... כי הזמן הוא גורם מאיץ. שהרי "היום קצר והמלאכה מרובה, והפועלים עצלים, והשכר הרבה, ובעל הבית דוחק".

"אל הארץ אשר אראך" (יב, א)

יהודי עשיר מרוז"ן נסע לבקר בארץ ישראל. בשובו, נכנס אל רבי ישראל מרוז"ן והביע את אכזבתו שלא חש את ייחודה של הארץ. אמר לו הצדיק: "יהודי עשיר חיפש חתן מעולה בעבור בתו, ולבסוף לא מצא חתן כלבבו ושידך אותה עם חייט פשוט. לפני החתונה אמר לבתו להתקשט, כדי שתמצא חן בעיני בעלה. אמרה לו בתו: בשביל החייט שלי אני יפה כמות שאני" ... אף ארץ ישראל כך", סיים הצדיק. "היא מתקשטת ומתגלה במלוא הדרה לפני מי שיודע להעריך את רום ערכה, אבל לפני אנשים חומריים - היא נראית ארץ ככל הארצות".

לך לך, מארצך

לך לך! אמר הקב"ה לאברהם אבינו, ושמוט מאחוריק את כל מה שכוכל אותך. לך לך מארצך - מארציותך, וממולדתך - מתכונותיך המולדות ומבית אביך - מהישענות פאסיבית על מה שלתוכו נולדת. ישנם רבים התוהים. עשרה ניסיונות נתנסה אברהם אבינו. האם בכלל ניתן להשוות את לך לך - עזיבת ארץ מולדת ומשפחה לעקידת יצחק. האם זה אפילו ייחשב בגדר של ניסיון. בוודאי אם תשאלו הורים מחוץ לארץ, אשר

שולחים בניהם ובנותיהם ללמוד שנה עד שלוש שנים בארץ, כמה קשה להם, תתפלאו שלחלק זה ייחשב ממש כמו עקידה. משהו מעין שליחת בנימין למצרים, שיעקב אבינו אומר "כאשר שכלתי שכלתי". ללמדנו, שהניסיון אינו נמדד בשכל של מי שלא עובר אותו. הניסיון הוא רק למי שעובר אותו. למי שחי בחממה משפחתית כל ימי חייו והנה נגזר עליו לקחת את מקל הנדודים. לעזוב את הקן. לבנות קן חדש. קן של אמונה. צדיקים היו מפרשים את לך לך, מארצך – מארציותך, מהקשר האינטימי שיש לך לדברים גשמיים. תלמד, שהדברים הגשמיים הם לא מעבר למשהו אשר נותן תחי' ומחי' לגוף כדי שהיא תוכל לקיים תורה ומצוות. הוי אומר, לא משנה מה שיש בצלחת, לא משנה מה שיש בכוס ולא משנה איזה מזון. כל אלו דברים זמניים שאין להשקיע בהם. אין להקדיש להם מחשבה. זה כבר ניסיון עצום. כמו שמבארים, עונג שבת, זה לא שמענגים את הגוף. אלא שמענגים את יום השבת. שחלילה במסגרת שבת קודש יתנו חז"ל לאדם להפוך לתאוותן בלתי נלאה. שומה עלינו לחנך את הדור לעמידה בניסיונות. כשם שאבותינו עמדו בניסיונות, כך גם הם יכולים לעמוד בניסיונותיהם, אשר הם מזעריים לעומת ניסיונות הדורות הקודמים. ברגע שנתעלה מהארציות, נשאף לעבודת הבורא ולימוד התורה, התורה תגן עלינו מכל מיני ניסיונות.

ויאמר ה' אל אברם לך מארצך (י"ב - א')

כל ימיו עסק הרה"ק רבי מנחם נחום מטשערנובל זיע"א (יומא דהילולא י"א מרחשון) במצות פדיון שבויים. הוא נדד על פתחי נדיבים לאסוף מעות למצווה גדולה זו, אחר כך היה משלשל את המעות לכיסיהם של הפריצים ואנשי הרשות, כדי לפדות מידיהם יהודים שנפלו בשבי. מסופר: פעם אחת כאשר נקלע הרבי לעיר זיטומיר, העלילו עליו הגויים עלילה שפלה, וכלאוהו בבית האסורים. בא לבקרו צדיק אחד וביאר לו את הפסוק בדרך צחות: אברהם אבינו היה מצטיין בהכנסת אורחים, ותמיד היה מטכס עצות מה אפשר לעשות עוד למען האורח, אמר לו הקב"ה "לך לך מארצך" צא אברהם לדרך, ותיהפך אתה בעצמך לעובר אורח נודד וגולה, אז תדע ותרגיש היטב מה חסר לאורח ומה אפשר עוד להיטיב עמו. אף אתה פודה שבויים גדול, העניקו לך משמים הזדמנות לחוש בטעמו של שבי אצל גויים, ועד כמה נחוץ להזדרז לפדות יהודי משביו.

"מארצך וממולדתך ומבית אביך" (יב, א) (חשבה לטובה)

כאן נרמזים שלושת הדברים מהמשנה באבות (פ"ג מ"א): "הסתכל בשלש הדברים ואי אתה בא לידי עבירה, דע מאין באת ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון". זכור "מארצך" - את עפר הארץ, אשר אליה תשוב בבוא עתך, "למקום עפר רמה ותולעה". זכור "ממולדתך" - את מקור הולדתך, מטיפה סרוחה. זכור "מבית אביך" - את אשר אתה עתיד לבוא לפני אביך שבשמים, "ליתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה..."

”לך לך מארצך” (יב, א)

אמר מרן זצ”ל המשגיח הגה”צ רבי יחזקאל לוינשטיין: לכאורה התעורר תרח ללכת עם אברהם בנו לארץ ישראל מיוזמתו אבל הכתוב בא ומגלה לנו שהכל מן הקב”ה הוא שלקח והוא שהביא ואין עוד מלבדו !

הוסיף מרן זצ”ל ואמר אף בי היה מעשה בימי הזעם והאימה בשנת ת”ש כשליטא נכבשה בידי הרוסים, הייתי בוויילנה ואשתי הרבנית שהתה בסלוצק. עמדו בפני שתי ברירות או להישאר ברוסיה ולהודיע שאני מצטרף לבני המשפחה בסלוצק או לקרוא לבני המשפחה שיבואו לוויילנה ונבקש אשרת הגירה לארץ ישראל, ברם צפויה הייתה סכנה שהרוסים יראו בכך בגידה ברצון לצאת מגן עדן הסובייטי ויגרשונו לסיביר. נבוך הייתי, כתבתי נוסח של שני מברקים ועמדתי בתור בבית הדואר, התלבטתי והתור התקדם, לפתע נצנצה בראשי המחשבה הרי השבוע פרשת לך לך מארצך וממולדתך אל הארץ אשר אראך. בעודני תפוס במחשבה זו הגיע תורי, הפקיד הושיט את ידו, תפס בטופס המברק האחד ושגרו בטרם אספיק לומר דבר. הבטתי בטופס שנשאר בידי והיה זה הטופס בו אני מודיע שאני בא לסלוצק, הוא שיגר אפוא את המכתב הקורא למשפחה לבוא לוויילנה. כך הגענו לארץ ישראל.

”ויאמר ה' אל אברהם לך לך..ואעשך לגוי גדול.. ואהיה ברכה” (יב,א-ב) (זה השער)

’ואעשך לגוי גדול’ – סופי תיבות: כלי. שהוא ראשי תיבות – כהנים, לויים, ישראל. בכך רמז ה' יתברך לאברהם כי עתיד לצאת ממנו עם ישראל המחולק לכהנים, לויים וישראל ואשר עתיד לקבל את התורה שהיא 'כלי חמדה' – ורק אם ישמרו עם ישראל את התורה אזי יזכו להיות גוי גדול, גדול ברוחניות ובקרבתו לה' יתברך.

אל הארץ אשר אראך (יב א) (אוהב תורה)

נאמר ב (בראשית רבה, לט, ט): ולמה לא גלה לו, כדי לחבבה בעיניו ולתן לו שכר על כל פסיעה ופסיעה.

הרב שמשון פינקוס זצ”ל ב'תפארת תורה' באר את מאמר חז”ל ”האבות הן הן המרכבה” (ב”ר מז, ו) כך: הנה אם נשאל את המרכבה עצמה שהשר יושב בה, לאן פניך מועדות? הרי תאמר: וכי יש לי יעד להגיע אליו?! הלא כל תפקידי הוא להרכיב את השר. כשהוא מפנה אותי לימין - אני פונה לימין, כשהוא מפנה אותי לשמאל - אני פונה לשמאל, ואין זה עניני כלל לאן אגיע לבסוף, זה ענינו של השר. כלומר, המרכבה מצד עצמה אינה נוסעת לא לירושלים ולא לטבריה, היא נוסעת רק - ימינה או שמאלה, על פי רצון השר המנהיג אותה.

זהו, אם כן, מה שכתוב על אברהם אבינו שהלך ”אל הארץ אשר אראך”, והיינו שכל פניה פנה על פי הדיבור, אבל הוא מצד עצמו לא היה לו שום יעד, רק לעשות רצון קונו.

ואולי דבר זה נרמז בדברי המדרש הנ"ל - "לתן לו שכר על כל פסיעה ופסיעה", שכן, אם היה לו יעד סופי, הרי שקיום המצווה היה אחד בלבד - להגיע אל היעד, אבל עתה שלא ידע לאן פניו מועדות, נמצא שעצם ההליכה היא גופא המצווה, אם כן בכל פסיעה קיים מצות הליכה וקיבל עליה שכר בפני עצמה.

זאת ועוד, כאשר לא גילה הקב"ה לאברהם לאן הוא הולך, הרי שכל פסיעה ופסיעה שהתרחק אברהם מבית אביו ומארצו הייתה קשה לו כמו הפסיעה הראשונה, כי כאשר יודעים לאן הולכים - כשמתקרבים נהיה יותר קל, ועל ידי זה זכה לשכר על כל פסיעה ופסיעה.

"לך לך" של מרן הרב שך" (שמושה של תורה)

מעשה ושמחת נישואין של בחור מישיבת פוניבז' התקיימה בירושלים. קבוצת בחורים שכרו מונית עבור מרן הגאון רבי אלעזר מנחם שך והצטרפו אליו. בין הנוסעים היה בחור תושב חו"ל על אף ששהה תקופה די ארוכה בישיבה, לא נסע לירושלים בשל התמדתו. אותו תלמיד פלט כבדרך אגב בתחילת הנסיעה כי זו לו נסיעתו הראשונה לירושלים. כששמע זאת מרן פנה אליו והסביר לו במשך כל הנסיעה את המסלול וסיפר על העיירות והמושבים שחלפו על פניהם.

אחד הבחורים ראה בכך ביטול זמן ופחיתות כבוד לראש הישיבה וביקש להפנות את השיחה לדברי תורה, לליבון הסוגיה הנלמדת בישיבה. העיר לו מרן: "אני נמצא רוב הזמן בישיבה ויש לכם מספיק הזדמנויות לדבר איתי בלימוד, כעת יש לי אורח שנוסע בפעם הראשונה בדרך הזו, המצווה המוטלת עלי עכשיו היא לעזור לו בידיעת והכרת הדרך.

לך מארצך וממולדתך ומבית אביך (יב,א) (הרב זליג ברנשטיין)

הקשו המפרשים, שהרי הסדר היה צריך להיות הפוך, שהרי ביציאת אדם ממקומו הרי הוא קודם יוצא מבית אביו ואח"כ ממולדתו דהיינו עירו ואח"כ מארצו ומדוע כתבה התורה בסדר הפוך?

ענה על כך הגאון רבי מאיר שפירא מלובלין: אבות החסידות יסדו כלל גדול, האדם נמצא היכן שמחשבותיו משוטטות. אם הוא נמצא בבית הכנסת ומחשבותיו הם על עסקיו ושידותיו הרי שהוא נמצא בשדה ואם נמצא במקום עבודתו ומחשבותיו על דברים שבקדושה, או שחושב על בית רבו הרי שהוא בעצם נמצא במקום קדוש.

כאן כשהקב"ה אמר לאברהם אבינו לצאת מארצו ומבית אביו מלבד הכוונה הפשוטה של יציאה בפועל, הייתה גם כוונה על יציאה מדרכי אביו תרח ומדרכי מולדתו ושיעקור מלבו וממחשבותיו את הליכותיהם הנלוזות וא"כ הליכה שכזאת במחשבות ובהנהגות אמנם הסדר מתאים ביותר, מקודם מארצך מדרכי המדינה ואח"כ מדרכי עירך ולבסוף אף

להיפרד מהקרובים ביותר מבית אביך שגם שם עבדו לאלוהי נכר וגם מהם שיעקור כל קירבה וקשר.

לך-לך (עטרת ישועה)

נראה בדרך צחות, כי יש בימינו הרבה אנשים שאינם רוצים להחזיק ישוב ארץ ישראל לשלוח מעות לארה"ק, באמרם כי עניי עירך קודמים. וגם נותנים הצדקה לקרוביהם העניים שיש להם, וע"י זה אנשי ארץ ישראל דוויים ומדולדלים שואלים ללחם ואין. וזה נרמז כאן איך להחזיק ישוב א"י, כי ל"ך ל"ך עולה מאה, רומז לצדקה, ע"ד אמרם ז"ל נתן תיתן אפילו מאה פעמים [ספרי ראה פיסקה קיז משנה ד], והיינו שתיתן צדקה. ולך לך מארצך וממולדתך, רומז שלא תאמר הלא עניי עירך ומקום מולדתך קודמים, או מבית אביך, שטוב לך לתת הצדקה לקרובים שהמה מבית אביך. רק אל הארץ אשר אראך, שהוא ארץ ישראל, לשם תראה לשלוח הצדקה.

ולאשר 'לך לך' רומז לצדקה, ובצדקה נאמר ולא ירע לבבך [דברים טו י], כי יש בני אדם שאף שנותנים עכ"ז אינם נותנים בטוב לב ליהנות מהמצווה בשעת מעשה, ע"כ פירש רש"י ז"ל כאן להנאתך ולטובתך, שתיתן באופן כזה שתהי' לך הנאה בשעת הנתינה. והנה ע"י מצות צדקה נמשך רפואה שלימה, כמ"ש וצדקה תציל ממות [משלי י ב]. וזה לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך, היינו, אם תיקח מספר ל"ך ל"ך מן מספר אר"ץ מל"ד ב"ת, ישאר מספר רפוא"ה שלימ"ה, והיינו, שע"י הצדקה יומשך רפואה שלימה...

עליה לצורך עליה (דברים טובים, פרשת לך-לך)

פרשתנו פותחת במילים, "לך לך" המורה כי על האדם להיות תמיד במצב של הליכה ועליה בתורה יראת שמים ומעשים טובים ולא במצב של עמידה ודריכה במקום כמו שנאמר אשרי תמימי דרך ההולכים בתורת ה', כי כל עמידה במקום סופה ירידה.

משל יפה על זה מביא מרן רבנו יוסף חיים זי"ע אדם תמים ופשוט חלם על סולם ובו מאה מדרגות ובחלום רואה הוא את המלך עולה בסולם עד המדרגה החמישים ושם הוא נעצר, בבוקר הלך הוא אל המלך וסיפר את חלומו למלך, שמח המלך וציווה את שר האוצר להעניק לו סך חמישים דינר זהב, שמע זאת שכינו של הנ"ל ואץ אף הוא המלך, וסיפר לו כי ראה את המלך עולה בסולם של מאה מדרגות אך בחלום שלו המלך עלה את כל המדרגות והגיע לסוף הסולם. בטוח היה החולם כי עתה יקבל מאה דינר זהב, אך מה הייתה אכזבתו כאשר המלך ציווה לגרש אותו מהארמון בבושת פנים, התפלא הנ"ל ושאל מדוע שכיני שחלם על המלך שעלה עד חמישים מדרגות נתת לו חמישים דינר זהב ואילו אני שחלמתי עד מאה מדרגות אני מגורש בבושת פנים? ענה לו המלך: חברך השאיר אותי באמצע הסולם, ממילא נשאר לי רק לעלות הרי זה ברכה בשבילי לכן הענקתי לו מתנה, אבל אתה ששמת אותי בראש הסולם לא נותר לי מעתה אלא לרדת אין זה אלא לרעה לכן אתה תצא בלא כלום.

כך אנו אם נרגיש תמיד שאנו רק באמצע הדרך של עלייתנו הרוחנית נדע רק לעלות, אך מי שמרגיש שהוא כבר מושלם והוא בראש הסולם הרי שלא נותר לו אלא רק לרדת.

והיה ברכה (יב א) (אוהב תורה)

ברש"י: יכול יהיו חותמין בכולן, ת"ל: והיה ברכה - בך חותמין ולא בהם. מדוע, באמת, חותמים דווקא באברהם, מדוע לא מוסיפים גם את יצחק ואת יעקב?

באר ה"פנינים יקרים", שהנה בגמרא (ברכות מ ע"ב) איתא: "כל ברכה שאין בה מלכות - אינה ברכה". אם אדם יברך "ברוך אתה ה' א-לוקינו בורא פרי העץ", כלומר, הזכיר שם ולא הזכיר מלכות - זו איננה ברכה. כך אומרת הגמרא וכך נפסק להלכה. והקשה שם תוספות, שהרי בתפילת שמונה עשרה הנוסח הוא ללא מלכות: "ברוך אתה ה' א-לוקינו וא-לוקי אבותינו א-לוקי אברהם א-לוקי יצחק וא-לוקי יעקב הק-ל הגדול הגיבור והנורא". לא אומרים "ברוך אתה ה' א-לוקינו מלך העולם, א-לוקי אברהם א-לוקי יצחק וכו'"!

באמת הרא"ש תרץ שכשאומרים "הק-ל הגדול" נכללת בזה מלכות, שכן "גדול" הכוונה מלך. לפי זה, אומר החיד"א, מובנים דברי דוד המלך ע"ה בתהלים (פרק קמה): "תהילה לדוד ארוממך א-לוקי המלך", כשאני רוצה לרומם אותך אני אומר "א-לוקי המלך" - גם שם וגם מלכות, ואז זה נחשב ברכה - "ואברהם שמך לעולם ועד". שואל דוד המלך: הרי, "בכל יום אברכך ואהללה שמך לעולם ועד" - בתפילת שמונה עשרה הנאמרת בכל יום הנני מברך ומהלל אותך למרות שיש שם רק את שמך, ואין שם מלכות. הכיצד? עונה דוד המלך: "גדול ה' ומהולל מאד" - המילה "גדול" היא במקום המילה "המלך".

עד כאן דברי החיד"א.

אבל התוספות שם תרץ תרוץ אחר, ש"א-לוקי אברהם הוי כמו מלכות, דאברהם אבינו המליך את הקב"ה על כל העולם, שהודיע מלכותו". עד אברהם אבינו, הקב"ה היה מלך על העליונים בלבד. עשרה דורות מנח עד אברהם אבינו כולם היו עובדי עבודה זרה. עד שבא אברהם אבינו, קפץ לכבשן האש, והודיע קבל עם ועדה שיש בורא לעולם והוא מוכן למסור נפשו עבורו. ולא זו בלבד, אברהם אבינו הקים בית מלון, ארח אנשים בחנם, העקר שיברכו את בורא עולם. אברהם אבינו עשה את הקב"ה מלך בעולם. כשאומרים, אפוא, "א-לוקי אברהם", זה במקום לומר "מלך". לפי זה נבין: מי עשה את תפילת שמונה עשרה שתהיה ברכה? אברהם אבינו. וזהו - "והיה ברכה".

העבר והעתיד (אוצר אפרים)

לך מארצך (יב א) בספר 'אוצר אפרים' עמד על נקדה מעניינת המתגלה בעשרת הניסיונות שנתנסה אברהם אבינו. הניסיון הראשון שלו היה: "לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך". הניסיון האחרון היה עקדת יצחק, וגם שם נאמר: "לך אל ארץ המוריה". מה משתף בין שני הניסיונות הללו? ב"לך לך" הראשון ציווה הקב"ה

לוותר על העבר שלו, וב"לך לך" האחרון ציווה לוותר על העתיד שלו, לשחוט את בנו ממשיך דרכו. ובשני הניסיונות עמד אברהם אבינו.

"והיה ברכה" (יב, ב') (ספרא דמלכא" מאת מהרש"ץ גנץ שליט"א)

סיפר אחד התלמידים, שלעת בחרותו, כאשר הגיע פעם אחת ברכבת לעיר פרעשבורג, עמד כמשתאה כאשר ניגש אליו זקן מופלג וביקש להיות לו לעזר בלקיחת חפציו לאכסניה. ויהי כמצחק בעיניו, שהוא הבחור הצעיר לימים ימסור את חבילתו לאיש ההוא אשר כולו הפך לבן. על כן סירב למלאות חפצו. אז סיפר לו האיש, שבצעירותו הוא היה מבין נושאי רבינו החתם סופר בכיסאו, כי רבינו בא בימים ולא היה יכול עוד לצאת ולבוא, והיה צורך לקחתו ממקום למקום.

"פעם אחת, בהוליכי את רבינו ברחוב העיר, עצרתי פתאום מלכת. שאל אותי רבינו בפליאה, מה זה ועל מה זה. השבתי לו, כי כל זמן שכוחי במתני, פרנסתי מצויה ביד, ויכול אני להעביר לאנשים חפצים ממקום למקום, אבל מה אעשה לעת זקנה כאשר כוחותיי יעזבוני? וביקשתי מרבינו שיבטיח לי שכוחי לא יסור ממני לעולם, וזכיתי לשמוע את ברכתו שאהיה גיבור חיל כל ימי. עכשיו שנתקיימה הבטחתו של אותו צדיק, בקשתי שטוחה, אל תסרב לי, והנח לי לשאת את חפצך."

רבינו נתן ברכות לכל מבקש, אף על פי שנראה הדבר כיוהרא, אך רבינו אמר כי אין הדבר כן, משום דכתיב "ואברכה מברכך", הרי שהמברך מתברך, ולכן אין שום יוהרא בכך שהוא עצמו רוצה להתברך ...

ונברכו בך כל משפחות האדמה (יב' ג') (הרב יעקב חן)

פירש רש"י אדם אומר לבנו תהא כאברהם. ולמה דווקא לבנו?? ומדוע דווקא אברהם?? אלא, אומר האבא לבנו רוצה אני לראותך ת"ח גדול וצדיק. שואל הבן, אבא, אבל אתה גם יהודי טוב מתפלל קצת לומד קצת, אני רוצה להיות כמוך!! עונה לו האבא, אני מברך אותך שתהא כאברהם, שהיה לו אבא "תרח" ועם כל זאת יצא ממנו אברהם אבינו,,

וילך אברם כאשר דבר אליו ה' וילך אתו לוט (יב' ד') (הרב יעקב חן)

שואל המלבי"ם בספרו ארץ חמדה מה הקשר ומדוע ציין הפסוק כאשר דבר אליו ה'?? ועונה המלבי"ם שהרי מה הניסיון של אברהם כל אחד שיבוא אליו הקב"ה ויגיד לו "לך לך מארצך" ודאי שילך וכי יש מישהו שלא ישמע לדברי ה'??

אכן יש לומר כי עיקר ניסיונו של אברהם היה לאחר זמן שהתפוגגה אצלו אווירת ההתפעלות מהידברות עם השי"ת וקהה הרגש, ובזה נתנסה אברהם שלא קהתה השתוקקות זו לדברי ה' גם ימים רבים אחרי ציווי השי"ת. וזהו שכתב הפסוק "כאשר דבר אליו ה'" שההתלהבות שהייתה בו בזמן דיבורו עם ה' נקבעה בלבבו. אבל "וילך אתו לוט"

נוסף אח"כ דהיינו שלוט נתלוה אליו ולא נסחף בהתלהבותו של אברהם אבינו, וכמו שכתוב וילך אתו.

ואת הנפש אשר עשו בחרן, (י"ב, ה)

אברהם אבינו מרוב אהבתו לד' עבר כל הניסיונות והצליח לעשו לגרים רק מתוך אהבה כמובא בספרים הק'. הנה כשאדם לא מחפש לא כבוד, ולא הצלחה, ולא כל מיני הישגים חיצוניים, כשהוא מחפש את הנקודה הפנימית האמתית של עצמו, אז הוא זוכה להשתחרר מן הכעס, מההקפדה, מהחוסר שביעות רצון, מהרגשת הקיפוח, הוא מתחבר אל הנקודה הכי גבוהה, לנקודה של השמחה. ומחובר, ושמח, והשמחה שלו לא תלויה בכל מיני דברים חיצוניים. הוא בוחר בה' מאהבה, מהמקום הכי פנימי, הכי אמתי שלו, כמו בסיפור הבא:

שבת אחר הצהרים. יהודי העיר עשו את דרכם אל בית המדרש לתפלת מנחה, אך מחזה מוזר עד מאוד עצרם בפתח חנות הכלים. מה רואות עיניהם? גוי כבד גוף, מגושם, סמוק ממאמץ וחמה, עומד על יד הדלפק כשהוא דופק עליו בזעם. בידו זלוטי מטבע של הימים ההם אחד בלבד והוא מבקש לרכוש כד נחושת קטן ופשוט אשר מחירו אינו עולה על חצי זלוטי. אולם נערה יהודייה בת ישראל, שנצבה מאחורי הדלפק, מצביעה לעבר הכד כשהיא עונה בקול שקט אך ברור והחלטי. לא אמכור אותך בפחות ממאה זלוטי! חמתו של הגוי גוברת, ובכעסו הוא זועק: חמש זלוטי. חמש זלוטי אתן לך! עקשנית! למרות שאני בטוח שמחירו נמוך בהרבה! הנערה, בנחת ובשלוה, עושה רושם כמי שאינה מעוניינת כלל שיקנה את הכד, מנידה את ראשה כאומרת: אין על מה לדבר! גם בתשעים ותשעה זלוטי איני נותנת את הכד. הגוי אינו יודע את נפשו. כלל אינו מבין מדוע הנערה דורשת מחיר כה מופרז כל כד פשוט כל כך. באין אונים, השאיר את הכד על הדלפק ועזב את החנות בכעס... והנערה? אין היא מתרגשת כלל מן המחזה. היא לוקחת סדור בידה, ובהתרגשות רבה פותחת בתפלת מנחה של שבת קודש.

ודאי תתפלאו, כיצד נערה יהודייה כשרה, משמשת כמוכרת בחנות בעצומה של שבת קודש? ובכן, זהו המעשה: הוריה של הילדה לא היו שומרי תורה ומצוות, ואת חנות כלי הבית שברשותם, הם פתחו מדי שבת רח"ל. למרות זאת, כשנפתח בסמוך לביתם בית ספר "בית יעקב", שלחו את בתם ללמוד בו. הבת שגלתה את אור התורה ומצוותיה, החליטה לשמור מצוות, ההורים רואים ואין הם מונעים זאת ממנה, אם כי אינם צועדים בדרכה. באותה שבת נסעו ההורים לבני משפחתם, כשהם משאירים את בתם למלא את מקומם בחנות. הנערה שלא יכלה לסרב להוריה, החליטה לפתוח את החנות בשבת ולשבת על כיסא המוכר, אך לא למכור מאומה! כך היא לא תחלל את השבת. ואמנם, כאשר הגיע הגוי לקנות את כד הנחושת הפשוט, היא העלתה את מחירו למאה זלוטי, בידיעה שהוא לא יקנה את הכד במחיר מופרז שכזה. בתחילה נכנס הגוי אל החנות שוב ושוב, מנסה לשדלה בטובות, ולאחר מכן בצעקות, אולם כשראה שאינו יכול להניעה מדעתה, לא הוסיף עוד להופיע.

והנה... הפתעה! אך יצאה השבת, והגוי נראה שוב בפתח החנות, בידו האחת מאה זלוטי ובידו השנייה הוא הניף את כד הנחושת שנשאר על הדלפק מאז שעזב את החנות בחמת זעם. הגוי נתן את הכסף לנערה והסביר: "יודע אני כי אין זהו שוויו האמתי של הכד. אך מה אעשה? לאחרונה חדשתי את הרהוט בביתי, וכשעברתי ליד חנותך, ראיתי את הכד, ומיד ידעתי שהוא ישלים את הריהוט החדש. לבי נמשך אחריו ואין אני מסוגל להשאירו בחנותך, על כן ארכוש אותו למרות מחירו הגבוה!"

מאה זלוטי שלם הגוי על כד ששוויו אינו אלא חצי זלוטי בלבד! למחרת, כשחזרו ההורים לביתם, הם נדהמו לשמוע את סיפורה של בתם. קשה היה להם להאמין שהכד ששנים רבות שכב בחנותם באין דורש, נמכר ב...מאה זלוטי! הספור חדר ללבם עד שהם החליטו לשמור את השבת כדת וכדין. בשבת הבאה, כאשר עברו יהודי העיר ליד החנות, ראוה נעולה על מסגר ובריח.

"ואת הנפש אשר עשו בחרן" – (טללי אורות- שנים מקרא.)

נשאל רבי שלמה זלמן אויערבך זצ"ל ("שלמי מועד"), מדוע קוראים אנו למוסדות התורה בשם "ישיבה". היה מי שרצה להסביר טעם הדבר, כיוון שצורת לימוד ועסק התורה בישיבה, לכן נקרא המקום "ישיבה". אך הגרש"ז דחה זאת באומרו כי כבר לאבות הקדושים היו ישיבות (כאמור ביומא כח: "מימיהן של אבותינו לא פרשה ישיבה מהם"), ובמשך קרוב לאלפיים שנה עד לתקופת רבן גמליאל נהגו ללמוד דווקא בעמידה. אלא אמר כי הסיבה האמתית היא משום שהתורה והעיסוק בה היא עיקר יישובו של עולם. זהו הכלי העיקרי בו ניתן לפתח את העולם, וכל שאר העניינים והדברים שיש בעולם - כפופים לתורה ומשרתים את לומדיה

"ויעתק משם ההרה מקדם לבית א-ל ויט אהל" (י"ב, ח')

על דברי המדרש בו נאמר: "אהלה כתיב - מלמד שנטע אוהל שרה תחילה, ואחר כך נטע אהל". מעיר רבי זלמן סורוצקין זצ"ל, בספרו "אזנים לתורה". שבכך ביקש אברהם להורות לימוד גדול לדורותיו הבאים אחריו, שבדור תהפוכות אשר בו חסרון האמונה יהיה מצוי. חשוב יותר "אהל שרה" - לגייר בו את הנשים, מאוהל אברהם - לגייר בו את האנשים. ול"אהלה" של שרה, דין קדימה על "אהלו" של אברהם. וכל כך, לפי שידוע הוא, שלנשים יש נטייה וגעגועים לאמונה יותר מן האנשים, והמתחיל בנטיעת האמונה בלבנות הנשים, ואחר כך הולך אל האנשים, הולך הוא מן הקל אל הכבד - השיטה המקובלת בהוראה - והנשים הם המשפיעות אחר כך על האנשים, מרוחן ואמונתן. וכך גם, ציווה הקב"ה את משה [שמות י"ט, ג'] "כה תאמר לבית יעקב" - אלו הנשים, "ותגד לבני ישראל" - אלו האנשים. בשעה שבא לגייר את בני ישראל. ויבן שם מזבח לה' ויקרא בשם ה'" (יב, ח')

(פניני עין חמד)

בפרשתנו אנו מתוודעים לדמותו המופלאה של אברהם אבינו ע"ה, שעיקר חייו הוקדשו לפרסום א-להותו של ה' בעולם כמו שמובא בגמרא (סוטה י' ע"א) "...ויקרא שם בשם ה' אל עולם' אמר ריש לקיש אל תיקרי ויקרא אלא ויקריא מלמד שהקריא אברהם אבינו לשמו של הקב"ה בפה כל עובר ושב, כיצד? לאחר שאכלו ושתו עמדו לברכו אמר להם וכי משלי אכלתם? משל א-לוהי עולם אכלתם הודו ושבחו וברכו למי שאמר והיה העולם..." אברהם לימד את כל העולם, שיסוד חיינו בעולם צריך להיות מושתת על הכרת הטוב לבורא וח"ו לא להיות כפיי טובה...

ובעניין זה סיפור מופלא על נערה בשם בתיה. בתיה היא עיוורת מלידה. כעיוורת היא יודעת שישנו עולם מלא צבעים וחיים מחוץ לחושך, היא יודעת שיש יום ולילה אור לחושך, אבל בשבילה הכול שחור, היא לא רואה כלום, ומנסה לחפש את האור גם בלי לראות אותו.

ההתמודדות לא הייתה קלה, אך היא יצרה ממנה בן אדם מחושל, בנוי ומעוצב. אדם שהכיר את הצד השחור של החיים, ולא בעט בהם, רק הושיט את ידו והלך צעד אחרי צעד עד שהגיע למקום שלא כל אחד זוכה להגיע בגיל כזה.

כשהגיעה לפרקה, ידעה בתיה שהיא מקוטלגת לאגף הנכה והמוגבל של האנושות, אבל רצתה חתן שיראה את החלק הגבוה והאמתי שלה, שיראה את מה שמסוגלים לראות גם בלי לראות. והיא מצאה אותו, קראו לו מיכאל, הוא ידע לראות את המעלות שבה והם התחתנו.

שנתיים לאחר נישואיהם הם שמעו על פרופסור בלגי שמצא שיטת טיפול להסרת עיוורון לחלוטין, השיטה הייתה מבוססת על השתלת קרנית עין של אדם אחר, אך מכיוון שהקרנית הייתה אמורה לבוא מאדם חי ורואה, הסיכויים היו אפסיים. מי יסכים לתת את עינו לאדם אחר...? הם יצאו מהפרופסור כשעולמם שחור יותר מתמיד, משהו בה נשבר, בתיה הבינה שהיא לעולם כנראה לא תזכה לראות אורות וצבעים.

שבועיים לאחר מכן הם מקבלים טלפון מהפרופסור "אני שמח להודיע לכם שנמצאה קרנית עין לבתיה..." בתיה הרגישה איך עולמה נהיה ורוד וצהוב, עוד לפני שהיא ידעה מהם הצבעים הללו. נקבע להם תור לניתוח... בתיה נכנסה לחדר הניתוח נרגשת מאוד, מצפה בהשתוקקות לקבל את העולם הצבעוני שלא ידעה מהו... ואז נכנס אליה מיכאל, "בתיה!" אמר בהיסוס... "אני רוצה לומר לך משהו חשוב... אני מתנצל שלא אמרתי לך את זה עד היום אבל שתדעי שגם אני... עיוור... אבל למרות זאת ראיתי בך את מה שגם עיוורים יכולים לראות..." בתיה שתקה לרגע... ולאחר מכן הודתה לו על הנאמנות והפתיחות שהוא גילה כלפיה... ואז נכנס המרדים. מיכאל יצא ובתיה קיבלה זריקה – הפסיעה הראשונה שלה אל מחוץ להרי החושך...

אחרי שבע שעות של ניתוח מורכב, יצאה בתיה לחדר ההתאוששות עם תחבושות, יומיים לאחר מכן היא יצאה מבית החולים עם עיניים!!! עיניים שרואות עולם, מכירות

צבע, לומדות אופקים ומכירות משפחה, לא הייתה מאושרת ממנה, היא הייתה להוטה לראות ולפגוש, להכיר ולדעת כל מה שאפשר לראות, בתיה הרגישה שהיא נכנסת לחיים אחרים שלא זכתה מעולם לחיות... מיכאל ניסה לראות ולהבין את הצבע שנכנס לחייה, אבל עולמו נותר שחור, ובתיה ניסתה לעזור לו לעשות את מה שהיא לא יכלה לעשות עד לפני חודש. היא ליוותה אותו לבית הכנסת... דאגה לו, עשתה בשבילו וטרחה למענו. ולא היה לזה סוף, וזה היה קשה עבורה. היא הייתה להוטה להכיר את העולם שכולם מכירים מגיל שנתיים, היא רצתה להיפגש עם האנשים שראו אותה והיא לא ראתה אותם, היא רצתה להיות יותר משוחררת לעצמה, מוכנה להשקיע במיכאל, מוכנה להתאמץ, אבל להוטה לעשות דברים אחרים, להכיר מקומות נוספים, לראות עולמות חדשים... לתת למיכאל, אבל מצד שני לתת לעצמה, בתיה הרגישה ששני הדברים לא הולכים ביחד, היא התלבטה קשות, ולבסוף פסקה והחליטה - לתת לעצמה יש דין קדימה על הנתונה למיכאל...

ואז היא החליטה לעשות מעשה... היא ידעה שכל עוד שהיא כבולה אליו היא לא מספיק משוחררת לרצונות ולדחפים שלה, היא רצתה חופש... והיא החליטה לצאת מהבית להתקשר אליו ולהודיע לו... היא יצאה, והיא התקשרה, והיא דיברה, מיכאל הבין מהר מה היא מתכוונת ורוצה ורומזת, הוא הנהן ואמר "בסדר - אני מבין" וזה היה התחלה לסוף שלהם יחד... אחר כך הוא לקח את חפציו, והלך. בתיה חזרה הביתה וראתה שהוא הבין אותה יותר מידי טוב, ואולי הרגישה מעט הקלה, בחדר השינה שהיה ריק בחציו היא ראתה מכתב... כתוב ביד רועדת... "בתיה..." כך היה כתוב "תקופה טובה הייתה לנו יחד, תקופה שבה לא ראית מעבר למה שאת יכולה ומסוגלת לראות, ואני לא ראיתי מה יהיה, עד שגילית עולם... וראית מעבר למה שצריך ומותר לראות... ופקחת עיניים גדולות לעולם שבחוץ, ופזלת גם לשטחים שאת לא אמורה לפזול... עד שהרגשת שהחוקים של השותפות ביננו כובלים אותך... בתיה - לשותפות ישנם חוקים, יש לה כללים, יחסי גומלין של קבלה ונתינה... אבל כשהתחלת לראות ולהיחשף, הגעת למסקנה שאת לא צריכה את מה שיש לי לתת לך... שאת מסוגלת לחיות לבד... ואת רוצה להתיר את חבלי השותפות שראית בהם כבלים... זו את שרואה, כך לפחות את חושבת... בתיה, אני רוצה להודות לך על התקופה היפה שהייתה לנו יחד, אני מקבל את העזיבה שלך למרות שהיא כואבת לי הרבה יותר ממה שאת חושבת... רק בקשה אחת יש לי ממך... בקשה אחרונה לפני שאנו נפרדים לעד... אנא בתיה, שמרי על העיניים הללו חזק...חזק... כי לפני שאת קיבלת אותם... הם היו העיניים שלי...!!!"

סיפור זה יקירי, אינו אמתי, אך הוא משל נפלא המשקף את העולם שלנו. מיכאל במשל הוא כמובן הקב"ה אדון הכול. ובתיה היא כמובן אני ואתם וכל בני האדם עלי אדמות. ובכן – הפסוק אומר "וייצר ה' א-לקים את האדם עפר מן האדמה וייפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חי'ה" אומר הזוהר הקדוש "מאן דנפח מדיליה נפח" - הנשמה שבלעדיה איננו יכולים לבצע שום פעולה היא חלק א-לוה ממעל. חלק מעצמותו של הקב"ה. קשה אולי לומר אבל זו האמת כשיהודי חי את חייו במנותק מהוראותיו של הבורא

ועובר על מצוותיו הרי שהוא כמו מתנהג כמו בתיה. כדי לחיות חיים נוחים פשוט מסלקים ח"ו את הא-לקים מחיינו ואז אפשר, לכאורה, לעשות מה שרוצים.

בואו, אחים יקרים - נקבל על עצמינו ללמוד מאברהם אבינו, ופשוט לא להיות כפויי טובה לקב"ה. איך? ע"י שנשתדל לקיים את כל מצוותיו ולא לעבור על איסורי התורה, ה' יזכנו, אמן!

"ויעתק משם ההרה מקדם לבית אל ויט אהלה" [יב, ח] . (ופריו מתוק)

אהלה כתיב (לשון נקבה, והקרי הוא אהלו), בתחילה נטה את אהל אשתו ואחר כך את שלו (רש"י). דהיינו אברהם אבינו הקדים לבנות את אהל אשתו, לפי שצריך לכבדה יותר מגופו).

לאחר פטירתו של ראש ישיבת טלז באמריקה, הגאון רבי מרדכי גיפטר זצ"ל, סיפר אחד מתלמידיו : לאחר שנתמניתי לשמש כרב שכונה, הגעתי לבית רבי הגר"מ, והצגתי בפניו בעיה מסוימת שנוצרה אצלי בשלום - הבית: מדי בוקר מבקשת ממני אשתי להוריד את פח האשפה, ואני סבור שאין בכך כבוד התורה. מה עלי לעשות? ...? עשה ראש הישיבה עצמו כחושב ומהרהר בדבר התשובה שיש להשיב ל'שאלה קשה' מעין זו, ואחר כך אמר לאברך: 'חושבני שאינך צריך להוריד את הפח'.

למחרת בבוקר, נשמעות דפיקות על דלת ביתו של האברך. מה נדהמו בני הזוג לפגוש על מפתן הבית, את ראש הישיבה בכבודו ובעצמו. 'במה זכינו שכבוד הרב מגיע אלינו הבוקר?', שאלו בני הבית, והגר"מ גיפטר השיב: השיב: 'אני מתנצל על ההפרעה, רק תראו לי בבקשה היכן מונח הפח כדי שאוכל להורידו...'

וַיֵּרֶד אַבְרָם מִצְרַיִם (יב, י) (אוהב תורה)

ידועים דברי ביקורתו הקשה והחרפה של רמב"ן על ירידת אברהם מצרימה מפני הרעב (יב:): "ודע כי אברהם אבינו חטא חטא גדול בשגגה, שהביא אשתו הצדקת במכשול עוון מפני פחדו פן יהרגוהו. והיה לו לבטוח בשם שיציל אותו ואת אשתו... כי יש בא-לוקים כח לעזור ולהציל. גם יציאתו מן הארץ שנצטווה עליה בתחילה, מפני הרעב, עוון אשר חטא. כי הא-לוקים ברעב יפדנו ממוות. ועל המעשה הזה נגזר על זרעו הגלות בארץ מצרים ביד פרעה. במקום המשפט שמה הרשע והחטא".

דברים מדהימים. אברבנאל מוסיף לתמוה "מי האיש המעלה [על דעתו] שיבחר בחיים עם קלון נמרץ כזה, ויבקש תועלת והטבה בהיות אשתו מזנה עם אחרים! ויותר ראוי היה שיבחר במוות, לבלתי עשות נבלה!" גם מלבי"ם ורש"ר הירש מתייחסים לשאלות אלו, ומתוך דבריהם, מסתמנת התשובה הבאה:

(א) אברהם לא נצטווה לגור בארץ כנען וגם לא נאסר עליו לצאת ממנה באיסור מוחלט ובכל מקרה. לסחור או לדבר אחר, כמו חיפוש מזונות מותר, ורק נאסר עליו להשתקע

בח"ל, וכדברי הספרי (כי תבוא כו:ה) "וירד אברם מצרימה מלמד שלא ירד אברהם להשתקע, אלא לגור שם", באופן זמני.

(ב) אפילו אם נאמר שנאסר על אברהם לצאת מן הארץ, הרי פיקוח נפש דוחה כל איסור שבתורה. וכדי למנוע גוויעה ברעב מותר לחפש אוכל בח"ל (וכן ציווה יעקב לבניו).

(ג) לא עלה על דעתו שהמצרים שטופי זימה כל כך; אילו היה מודע לסכנה "לא היה יורד שמה, והיה בוחר בסכנת רעב" (אברבנאל). רק "כאשר הקריב לבוא מצרימה" ראה "כמה מאוסים ומקולקלים המה" (מלבי"ם).

(ד) לא להציל את עורו התכוון אברהם, אלא התחבולה הייתה דווקא לשלום אשתו: "והרגו אותי" ולא אוכל להגן עלייך, אבל "ואותך יחיו" ויתעללו בך!

לכן יזם אברהם אבינו רעיון מבריק. לא היה לו ספק שהמצרים, ופרעה בראשם, לא יהססו להרגו על דבר אשתו. אבל הם יעדיפו לקחתה בדרך אלגנטית (אם היא אחותו), שהרי על עשיית נבלה באשה, לפעמים מסתבכים (פרשת דינה, פילגש בגבעה, אמנון ותמר וכו'). אברהם התכוון להצילה (ולא להרויח בזכותה, חס ושלום) בבקשו מחיר מופרז מאוד עבורה ("למען ייטב לי בעבורך", ומהי אותה טובה מתבאר בהמשך: "ולאברם היטיב בעבורה, ויהי לו צאן ובקר וחמרים ועבדים ושפחת ואתנת וגמלים"). ואכן תחילה "המצרים" ראו אותה (ואחר-כך התייאשו בגלל המחיר) ואחר-כך "שרי פרעה" וגם הם התייאשו, ולא נותר אלא פרעה, וכל הזמן הזה, אברהם "מרוויח זמן" (כמו אהרן בחטא העגל). אחרי שמיצה אברהם אבינו את כל פעולות ההשתדלות נותן ה' את שכרו (יב:טז) ומציל את שרה אשתו (יב:יז).

שתי הוכחות להבנה שזהו רעיון מבריק שראוי לשבח, ולא חטא:

(א) האירוע נחשב לאחד מהניסיונות שאברהם עמד בהם (אבות ה:ג ורע"ב שם);

(ב) אברהם, וכן יצחק, חזרו על התרגיל פעמיים נוספות.

עתה ידעתי כי אשה יפת מראה את (יב', יא') עד עכשיו לא הכיר בה מתוך צניעות שבשניהם (רש"י)

ידוע ומפורסם שעיקר היופי האמתי של האישה בעיני בעלה איננו היופי החיצוני אלא היופי הפנימי דהיינו המידות, יראת השמיים ומעשי האישה. כמו שכתוב "שקר החן והבל היופי אשה יראת ה' היא תתהלל".

ושמעתי מעשה נפלא אודות מרן ה"חזון איש" זצ"ל שפעם אחת חיפש שידוך עבור אחותו הצדקת ע"ה. לצורך כך, פנה לשיבות הטובות באירופה וחיפש תלמיד חכם ירא שמיים ראוי והגון. והנה זכה ומצא יהודי תלמיד חכם, בן תורה, שהעידו עליו שהיה מתמיד גדול, שקדן ובר אוריין. פנה אליו החזון איש והציע לו להשתדך עם אחותו. ענה לו אותו

תלמיד חכם: בשמחה רבה, אבל אם אפשר הייתי מעוניין לראות את המיועדת לפני כן שכן אמרו חז"ל: "לא יקדש אדם אישה עד שיראנה". הלך ה"חזון איש" ואמר לאחותו את דברי הבחור. ענתה אותה צדקת ואמרה: אם העיקר אצלו התבטא בזה שהוא רוצה לראות אותי אז אני לא מעוניינת בשידוך זה.

המשיך ה"חזון איש" ובדק עוד מועמדים, עד שהגיע לבחור נוסף שגם הוא היה תלמיד חכם, שקדן, מתמיד ובר אוריין, פנה אליו ה"חזון איש" והציע לו להשתדך עם אחותו הצדקת. ענה אותו תלמיד חכם ואמר: בשמחה רבה! שאלו ה"חזון איש": וכי אינך מעוניין לראות אותה לפני כן? אמר לו: לא, בטוח אני כי אם יש לה אח כמוך אז אין לי ספק שגם היא צדקת יראת שמיים וראויה. וזאת עפ"י מאמר חז"ל "הרוצה לישא אישה יבדוק באחיה..." פנה ה"חזון איש" לאחותו ואמר לה את דברי הבחור, אמרה אותה צדקת: "טוב, אם הוא לא מעוניין לראות אותי אז אני מעוניינת בו כחתן ואשמח להשתדך עמו". וכך היה, השידוך יצא אל הפועל והחתן המדובר הוא לא אחר מאשר הרב יעקב ישראל קנייבסקי זצ"ל הידוע ככינויו - "הסטייפלר". ומשידוך טהור זה זכה דורנו להנהגתו של הרב חיים קנייבסקי שליט"א וזהו "שקר החן והבל היופי אשה יראת ה' היא תתהלל..."

"וחיתה נפשי בגללך" (י"ב, י"ג)

כתב רבי דניאל פלבני שליט"א, בספרו "פניני דניאל": אפשר לרמז בזה על מה שאמרו חז"ל: "מות וחיים ביד הלשון". שכן תיבת "בגללך", בגימטרייה: "פה". כלומר, בגלל הפה יזכה האדם לחיים, וכך גם אמר אברהם לשרה שעיקר חיותו תלוי עתה באופן דיבורה: "וחיתה נפשי בגללך".

"ואברהם כבד מאד במקנה בכסף ובזהב" (בראשית יג' ב')

אומר רבינו החיד"א שהפסוק מרמז לנו על צדקתו של אברהם אבינו ועל יחסו לענייני העולם הזה, ואומר שכל ענייני העולם הזה היו על אברהם אבינו לטורח, ובהיות שאברהם שוטט בדעתו בידיעת הא-לקות וחכמת התורה, היה כל קנין עולם הזה הגופני נבזה בעיניו ונמאס. וזה שאמר "כבד מאד במקנה בכסף ובזהב", שלא היו אצלו דבר חביב כלל, ואדרבא הדבר היה כבד ממנו והוא קץ בהם.

"ואברם כבד מאד במקנה בכסף ובזהב" (י"ג, ב')

מובא בהגדה של פסח 'אדיר במלוכה' של הרב שלום מאיר ולך סיפור נפלא: יום אחד שאל אחד המשכילים את רבי ישראל מרוז'ין זצ"ל שחצרו לא הייתה מביישת עשירים גדולים, "אמור לי כבוד הרב" פתח האיש, הרי חז"ל אומרים את הדרך לקניין של תורה: "פת במלח תאכל ועל הארץ תישן..." כיצד מתיישבים יחדיו עשירות וצדיקות גם יחד?!

השיב הרבי תוך שהוא מביא ראייה מפרשת השבוע, כתוב: "ואברם כבד מאד במקנה בכסף ובזהב" ונשאלת השאלה: מדוע היה נצרך לאברהם אבינו כל כך הרבה כסף וזהב?

והרב תירץ: מעניין לראות שמיד אחרי כן כתוב: "וילך למסעיו" - להפיץ את אמונת ה' בעולם. אך מסתבר שישנם כאלו שכשבא אליהם אדם שאינו עשיר ובעל רכוש רב, יכולת ההשפעה שלו עליהם כמעט אפסית - הם אינם מוכנים לשמוע אליו ולהתייחס לדבריו בכבוד הראוי למעמדו...

לצערנו, הסביר הרב ישנם כאלו המתפעלים רק מכך שהרב מגיע עם מסוק או רכב שעלותו היא מחיר דירת 5 חדרים... או מבית מפואר ויוקרתי... אם כן, מוכרח היה אברהם להראות את עוצמת עושרו על מנת לסחוף אחריו אנשים המאמינים באלילים לעבוד את הקב"ה ולהפיץ את האמונה בקרב העמים במלך מלכי המלכים הקב"ה. סיים ר' ישראל את דבריו תוך שהוא מצוטט את דבריו של דוד מלך ישראל: "טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף" (תהלים קיט', עב') ומבארם בדרך צחות: אנשים אוהבים לשמוע ולקבל דווקא מאדם שיש לו אלפי זהב וכסף... לא בכדי אמרו: "בעל המאה הוא העל הדעה" זה שהוא "בעל המעה" - סוג מטבע שהיה נפוץ בתקופתם "הוא בעל הדעה" זהו האדם שהחברה מחזיקה ממנו לחכם... וכולם מכופפים עצמם לדעתו...

ואברהם כבד מאוד (יחיאל מיכל מונדרוביץ)

ממון. כסף. רכוש. מילות מפתח בחיי עולם הזה. בעל המאה הוא בעל הדעה, ובעל האלף נעשה מאלף. כולנו רוצים "ביטחון כלכלי" עבור ילדינו, אך מבינים גם את הצורך לחנכם לבריחה ממותרות, ולהתנזר מהתגשמות ורדיפה אחר המטבע המתגלגל. ממון הוא כמלח. מעט מתבל. הרבה מצמיא לעוד, ועוד... מיסודות החינוך הוא לשנן באזני הילדים את דברי חז"ל בשלהי קידושין "לא העשירות מן האומנות ולא עניות מן האומנות - אלא הכל לפי זכותו". הקב"ה זן ומפרנס את בריותיו, והשתדלותנו היא חלק מסוים ממעריך הפרנסה. את האמונות הללו יש להנחיל לבנים, להמחיש בפעולות, ולא רק בדיבור.

זקני זצ"ל, משרידי למדני וחסידים פולין, היה מספר על אביו, שהיה תעשיין מצליח ובעל עסק פורה. כאשר היה שב לביתו לאחר יום עסקים, היה לעיתים מושיב את בנו ובני ביתו לקרוא בצוותא את תפילת 'נשמת', באומרו כי "היום היה יום מוצלח". לא כוחי ועוצם ידי, לא כשרוני וחריצותי, אלא הכל מאתו יתב"ש.

אברהם אבינו מבקש מהקב"ה ואומר 'הן לי לא נתת זרע - והנה בן ביתי יורש אותי'. מקשים המפרשים, הרי כבר קיבל הבטחה מהקב"ה 'לזרעך אתן את הארץ הזאת' וכיצד מסתפק כעת ומתרעם? מבאר רבינו עובדיה ספורנו שאברהם בטח בדבר ה' שיזכה לבן, אך חשש שייוולד רק לזקנותו, ולא יספיק לחנכו בממון. וכך כותב הספורנו "מה תתן לי ואנכי הולך ערירי - שאין לי בן בהנהגת ממוני... אע"פ שתיתן לי זרע בסוף, מכל מקום יישאר הבן אחרי קטן, ובלתי מוכן להנהיג ממון." הקב"ה מבטחו שיזכה לחנך את בנו "והבן יצלח בהנהגת הממון". מהי "הנהגת הממון" שאברהם אבינו כל-כך רוצה להעביר לבנו וללמדו? אברהם אבינו ידע כיצד להתנהל בעשירותו, בלי לאבד את סדרי העדיפויות.

מעשי החסד הרבים כרוכים היו בהוצאת כלכליות מרובות. כספו השווה לו מעמד נכבד בעיני הבריות.

השבוע, ג' במרחשון, יומא דהילולא רבה של רבינו אור ישראל מרוז"ן, שכידוע פעל בהנהגה מלכותית. אומרים בשמו על דברי הגמרא "מימות משה ועד ימות רבי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד... מימות רבי ועד ימות רב אשי..." משה נתן את התורה. רבינו הקדוש ערך את המשנה ורב אשי את התלמוד בבלי. בכדי שהעם יקבלו דבריהם, נזקקו לעשירות. מצינו גם שעל הכה"ג להיות מכובד בעושר. עם זאת, רבינו הקדוש העיד על עצמו לפני פטירתו שלא נהנה כאצבע קטנה.

אברהם אבינו עשיר מופלג היה, ומבקש מה' שיזכה למסור לבנו את "הנהגת הממון". מהי הנהגה זו? ואברם כבד מאוד במקנה בכסף ובזהב. היות והכסף היה רק אמצעי ולא מטרה, טפל ולא עיקר, חש כבודות! הכסף היה כבד עבורו. אדם אוהב כסף יישא משא עצום של כסף וזהב בקלות באהבתו אותם. לא כן אברהם. כבד מאוד. הנהגה זו מבקש – כדברי ר"ע ספורנו – להעביר לבנו הבא אחריו. יש כאן תבנית הנהגה של אבותינו הקדושים. רכוש, כן! התמכרות לממון – לא!

מחנכים לתפילה למי שהעושר שלו, מחנכים לאחריות כלכלית, מחנכים להשתדלות בפרנסה, ובעיקר מחנכים שממון בגימטרייה סולם, כפי שרימז בעל הטורים. סולם המעלה והמוריד. באמצעות הכסף ניתן לטפס ולעלות לשמי רום. אך כאשר הכסף נעשה מטרה, יש סכנה לרדת עמו לבאר שחת. ילד הרואה את השמחה שיש להורים בעת פיזור כסף למצוות, צדקות, הוצאת בניהם לת"ת, לומדים לא לטבוע במטבע.

בהצלחה בעבודת הקודש!

אל נא תהי מריבה ביני ובינך ובין רועי ובין רועך כי אנשים אחים אנחנו (יג'ח')

נאמר במשלי (יז', יד'): "פוטר מים ראשית מדון - ולפני התגלע הריב נטוש" כלומר, תחילתו של ריב היא כמו "פוטר מים" דהיינו סדק קטן בסכר מים אם לא נתקן אותו מיד הוא יתרחב עד שהסכר יתמוטט מלחץ המים. וכך היא המריבה, אם בתחילתה (כל מריבה מתחילה בעניין קטן) לא יעצרו ויוותרו זה לזה אזי היא עלולה להתרחב עד שאי אפשר יהיה לעצרה.

כמו כן ידוע החידוש ש"ריב" הוא זכר שאינו מוליד ו"מריבה" היא נקבה שמולידה ולכן אומר הפסוק "ויהי ריב בין רועי מקנה אברם ובין רועי מקנה לוט..." ולכן אומר אברהם ללוט "אל נא תהי מריבה ביני ובינך..." בוא נעצור את העניין כשזה עדיין "ריב", כדי שלא יהפוך ל"מריבה" שתצא משליטה (השל"ה)

שנה שעברה שמעתי תוספת נחמדה על חידוש זה מידידי ר' יוסף כהן הי"ו בשם מו"ר הרב דוד משתה זצ"ל שאמר כך: ידוע שאדם שלומד תורה קונה לעצמו חכמה ותבונה

וממילא הוא יודע להבליג ולוותר. כמו כן, ההבדל בין "ריב" ל"מריבה" הן האותיות "מה" וזהו שנאמר "דעת קנית – מה חסרת" כלומר אם תלמד תורה ותקנה דעת אזה "מה" חסרת, לא תהפוך את ה"ריב" ל"מריבה". אבל אם "דעת חסרת" - אין לך תורה אז "מה קנית" אתה עלול להפוך כל "ריב" קטן ל"מריבה" קשה.

ויהי ריב בין רעי מקנה אברם... הפרד נא מעלי (יג ז-ט) (אוהב תורה)

אברהם אבינו עמל במשך כל ימי חייו לקרב לדרך ה' את כל באי עולם כשהוא מגייר את האנשים, ושרה, אשתו, מגיירת את הנשים. אם כן, נשאלת השאלה, כיצד יתכן שדווקא הוא מציע ללוט להיפרד מעליו, ואינו מנסה להחזיר אותו בתשובה שלמה על הגזל של מרעה בשדות זרים?

באר רבי ראובן קרלנשטיין שליט"א, שכאשר נודע לאברהם אבינו שלוט הולך לרעות בשדות זרים הוא בקש לדעת את מניעיו, ושאלו מהי הסבה למעשה הזה. אילו היה לוט משיב שטעמה של גנבה זו הוא משום מחסור במזומנים, היה אברהם מסתפק בשיחת מוסר ומוותיר אותו לצדו, אך לוט השיב תשובה מפולפלת שבה טען כי מאחר שה' הבטיח לתת לאברהם את כל הארץ, ואין לו ילדים, הוא - לוט - היורש היחיד, וממילא מותר לו מדין ירושה לקחת ככל העולה על דעתו... כאשר שמע אברהם אבינו את הנימוק ה'הלכתי' הזה, אמר מיד: הפרד נא מעלי! אינני מתעסק עם 'צדיקים', אלא אך ורק עם גויים, הרוצים באמת לקבל את דבר ה'!

"ויאמר אברם אל לוט אל נא תהי מריבה ביני ובינך... הפרד נא מעלי" (יג, ח-ט) (פרדס יוסף)

מפרש החתם סופר שעל המילה "נא" הטעם הוא "פשטא", שהוא טעם מפסיק. והכוונה היא שאברהם אבינו אמר לו הרי אנחנו קרובים וא"א שלא נתחבר, והואיל והתחברות זו לא רצויה, לכן הפרד נא מעלי. וכאילו כתוב "אל נא!" "תהי מריבה ביני ובינך". כי לפעמים השלום האמתי הוא הפרוד.

האדמו"ר רבי שמחה בונים מפשיסחא ציווה למשמש לשכור עגלה, ונסע לוורשה, ועמד בפתח בית המרזח, ומצא שם שני סבלים ששתו יי"ש. והנה סבל אחד שואל את חברו, האם למדת היום חומש? והשיבו כן, אבל היה קשה לי בפרשת וירא פרק כ"א פסוק כ"ז כתוב ויכרתו שניהם ברית, איך כרת אברהם אבינו ברית עם הגוי, עם אבימלך? והשיב השני, ולי היה קשה מדוע נאמר "ויכרתו שניהם" הרי לכאורה מספיק לכתוב ויכרתו ברית? אך בזה תהיה מיושבת קושייתך שאמנם כרתו ברית, עם כל זה נשארו שניים ולא מאוחדים. ותיכף נסע האדמו"ר בחזרה ואמר שלא נסע רק לשמוע את זה.

וירא את כל ככר הירדן (י"ג י') (ברכי נפשי)

וברש"י: '...ומדרש אגדה דורשו לגנאי, על שהיו שטופי זימה, בחר לו לוט לגור בשכונתם'.

מרן הגר"ש רוזובסקי זצ"ל סיפר ב'זכרון שמואל', ששמע ממרן המשגיח דפוניבז', רבי יחזקאל לוונשטיין זצ"ל, על גודל ההיזק העלול לצאת משכנים לא טובים.

כידוע, שהה המשגיח באמריקה תקופה קצרה, לאחר דרך הנדודים הקשה והארוכה בגלות שנחאי. כאשר זכה והגיע לארץ הקודש, התבטא המשגיח ואמר שאמריקה גרמה לו הפסד רוחני. ואף שלא הייתה לו שום שייכות למושגים האמריקאים, שהרי לא יצא כלל מד' אמות של הלכה, בכל זאת הזיקה לו האווירה השוררת באמריקה.

והסביר זאת במשל נמרץ: כאשר מונח בבית, על השולחן, בקבוק יין-שרף, הרי רק מי שלוגם ממנו בפועל עלול להשתכר, אבל כשמדובר במפעל לייצור י"ש, הרי כל מי שנמצא במפעל, אף שאינו נוגע בבקבוקים, עצם הריח החרוף של הי"ש גורם לו לשכרות. כך גם בנידוננו, אמר המשגיח, אף שלא היה לי כל קשר לאמריקה, ולמהלך החיים שלה, אולם כיון שמדובר בתעשייה עצומה של חיים מודרניים, כל מי שנמצא שם - הוא בירידה ובהפסד רוחני.

וַיִּבְחַר לוֹ לוֹט אֶת כָּל כַּבְּרֵי הַיַּרְדֵּן (יג,יא) (אוהב תורה)

את הביטוי "אם השמאל ואימנה, ואם הימין ואשמאילה" (יג:ט) תרגם אונקלוס "אם את לצפונא, אנא לדרומא. ואם את לדרומא, אנא לצפונא" (וכן פירש רד"ק).

"שמאל" במקרא צפון ("אשר משמאל לדמשק" [יד:טו]) ו"ימין" דרום ("דגל מחנה ראובן תימנה" [במדבר ב:י]).

כשאדם נוסע "קדימה" (לכיוון מזרח הנקרא גם "קדמה" [יג:יד]) או כשהוא מחפש את דרכו, הוא נעזר לצורך התמצאות בשמש הבוקר הזורחת תמיד במזרח; לכן הצפון (בבוקר, כשהוא נערך לנסיעה) נמצא לשמאלו.

כידוע, גב ההר הוא, ברובו, אדמת טרשים שאינה ראויה לחקלאות פורייה, ואילו ככר הירדן "כלה משקה" (יג:י). אברהם הציע ללוט חלוקה הוגנת הבה נחלק את הארץ לרוחב: בחר אתה את הצד הצפוני או הדרומי, ולשנינו יהיה חצי מן החלק הטוב לחקלאות, וחצי מן החלק המתאים למרעה. אולם, לוט היה חמדן, "ויבחר לו לוט את כל ככר הירדן, ויסע לוט מקדם" (יג:יא). הוא רצה את כל האזור המזרחי הטוב! ובכל זאת, אברהם, בצדקו, הסכים.

מה גילתה הפרידה מאברהם? (מר אבישי יוחננוף)

שני שותפים עתירים בנכסים חיו בעיר אחת. אחד מהם היה גומל חסדים ונותן צדקה, ומפזר את ממונו לעניים, ובשל זאת נתן לו ה' הצלחה וכל מה שניסה הצליח. וכל האנשים סביבו כולל גם השותף שלו היו בטוחים כי שני השותפים ביחד הינם ברי מזל גדולים וההצלחה מאירה להם פנים כאחד. כעבור זמן מה, נפרדו השותפים וכל אחד מהם הקים עסק משלו. הראשון הצליח מאוד גם בעסק השני אך השני ירד פלאים עד שהגיע לפת לחם. אז התברר שלמעשה מזלו וברכתו של הראשון היא שהביאה להם את הצלחתם.

כך היה גם עם אברהם ולוט. כשלוט גר עדיין עם אברהם חשבו כולם ששניהם צדיקים. אולם לאחר שנפרדו מיד כתוב "ויסע לוט מקדם" שאמר "אי אפשר לא באברהם ולא בא-לוקי". אז ראו כולם שכל מה שהיה ללוט היה בזכות אברהם וראו את ההבדל בינם.

"ב חשון תרנ"א – "לך לך" של חסיד בעל נשמה גבוהה (בספר כ"ה ר' חיים יעקב איש מופלא, חסיד חב"ד עלה מרוסיה, אבי משפחת קרישבסקי בא"י)

"כל הארץ אשר אתה רואה לך אתננה ולזרעך עד עולם". (י"ג ט"ו)

"הבטיחו - שאף על פי שיגלו ממנה, סופם לחזור אליה". (רד"ק)

המתיישבים הראשונים בגליל התחתון היו חמישה חרדים לדבר. ה' סוחרי הקרקעות שהציעו להם אדמה ידעו שבמתק שפתיים לבד לא יצליחו למכור להם. ומיד כשתפסו שעומדת בפניהם חבורת תלמידי חכמים הבקיאים בגמרא אך לא בידיעת הארץ, הציעו להם את אדמת סג'רה באומרם כי זו "שזור הקדומה". הייתה זו רמאות כי, כידוע הישוב שזור הוא הכפר הדרוזי, סג'ור הנמצא בין עכו לצפת בו ישנם שלשה קברים המיוחסים לרבי שמעון שזורי, לרבי שמעון בן אלעזר ורבי ישמעאל כהן גדול.

בתחילת שנת תרנ"א עלתה כל החבורה להתיישב בסג'רה אך לאחר כמה שבועות קשים עזבו ארבעה וחזרו לירושלים. רק ר' חיים יעקב קריצ'בסקי-קרישבסקי נשאר בסג'רה. עוד נשמר מכתב בו הוא מאיץ בבנו לעלות ארצה: "שזור יום שלישי בשבוע י"ב מרחשון תרנ"א לפ"ק. החיים והשלום לבני בכורי ראשית אוני מוה' מרדכי נ"י השלום לרעייתו הנכבדה בתי' ...

יושב אני בסג'רה חברי שהיו עמדי עזבוה מפחד מתקפת הערביים, כי כך באה השמועה, אך אני לא אעזבה כי כאן ביתי. מלבדי אין איש, חי אני באהל שיריעותיו שק קרוע. אני יושב על שטיח שהוא מחצלת ובה חורים. מאורי עששית נפט העומדת על פח המשמש כשולחני. ובעצמי אני מכין את מזוני. אבל נעימים לי חיי כאן. רגבים אלה עפרה של ארץ הקודש טובים מכל חדרים מרווחים בחוצה לארץ, לא אחליפם בכל ארמונות רוסיה, ולא אסכים יהא אשר יהא לעזוב את ארצנו הקדושה ולשוב לשם, כי טוב לי כאן למרות בדידותי כי כאן ביתי, ומקומנו כאן. על כן צרור חפצך בני ובא. אביך המתפלל כל יום לבואך אמן ..."

ואכן המתקפה הגיעה על ידי שבט עָרַב - אָ - זָבַח שבט אכזר שחי למרגלות התבור. עם הנץ החמה הם עלו על אוהלו של ר' חיים עקב בקריאות קרב וצרחות "עליהם !"

ר' חיים יעקב עמד בתפילת שחרית עטור בתפילין ועטוף בטלית, עיניו עצומות והוא מתנדנד ושקוע בתפילתו "כשהעביה" בעלת החוטים מתבדרת ברוח. המראה המוזר שנגלה לעיני התוקפים, השלווה והבוז למוות הדהימו אותם. הם עצרו בסוסייהם, ירדו והמתינו, וסערת "המתקפה" שככה.

כשסיים ר' חיים יעקב תפילתו פקח את עיניו וחיך אליהם, הזמינם לאוהלו לשבת עמו ומזג להם תה. האיש היה לקדוש בעיניהם, ומאז הניחו לו לעבוד את אדמתו, יתרה מזאת, מעתה שמרו עליו מכנופיות הליסטים שהיו משוטטות באזור.

"ויסע לו מקדם" (יג, יא)

מדרש אגדה הסייע עצמו מקדמונו של עולם אמר אי אפשי לא באברם ולא בא-לוקיו (רש"י)

לוט ראה את כל מעשה הצדקה והחסד ועבודת ד' בכל ליבם של אברהם ושרה כיצד אם כן מרד?

חמור היה וחמור נשאר

מעשה ברב גדול שנקלע לעיר אחת, ביקש לעמוד על טיבה ולהורות לתושביה אורחות חיים. פגש באדם אחד ושאלו: "אמור נא בני מה מצב בני העיר בשמירת התורה והמצוות", אמר לו: "רבי, עלינו נאמר הפסוק "ועמך כלם צדיקים", אין בנו לא שודד ולא גנב, לא רוצח ולא מושחת במידותיו". הודה לו הרב, והמשיך לדרכו. פגש באדם אחר ושאלו למצב העיר, אמר לו: "רבי, כולם אהובים כולם ברורים, אין אחד מעיד בחברו עדות שקר, לא חומד ממון אחרים, אין מרים יד על חברו, לו היו כל ישראל כמותנו, היה משיח בא זה מכבר".

התפעל הרב מאוד ושאלו: "אמור נא לי, ואיך קיום המצוות תפילה, תפילין, שבת וחסד?", נבוכ היה האיש ואמר: "למה לקטרג רבי?... די אם אומר - שבני המקום נמנעים מעבירות ככל יכולתם, נוחים לבריות וצנועים באורחות חיים, מדוע ידרוש מהם מעבר לכך", הבין הרב שזוהי השקפת בני המקום, בטוחים הם, שדי בכך שהם נמנעים ממעשים רעים, ובהיותם נוחים זה לזה. חשב לעצמו איך יוכיחם שאין די בסור מרע, הרי בדרשה לבד לא יטו אוזן.

לפתע הגיע לנחיריו ריח מחליא, נשא עיניו וראה נבלת חמור מושלכת בצד הדרך, באותו הרגע אורו עיניו, וידע את אשר יעשה. פנה אל השמש שלוהו, וביקש ממנו לקנות אריג שחור, הלך השמש והביא את האריג. נטלו הרב ממנו וכיסה את החמור. אמר לשמש לך והכרז במבואות הכרך שנמצא מת מצוה, ועל כולם לצאת ללוותו דקבורת מת מצוה

קודמת לכל המצוות שבתורה, ציווה שיסגרו האנשים את עסקיהם ותצאנה הנשים מבתיהן.

הלך השמש והכריז, ועד מהרה נאספו ובאו יהודי העיר בהמוניהם, חנוונים סגרו את חניותיהם, ותגרים נעלו את דוכניהם, סוחרים פסקו ממסחורם ועקרות בית יצאו מבתיהן, הכל נהרו ובאו לחלוק למת מצוה את הכבוד האחרון, הכל תמהו מי הנהרג? במי פגעה מידת הדין? התחיל הרב בהספדו וקולו רתת, "אחינו בני ישראל שמעו, כאשר נמצא חלל באדמה ולא נודע מי הכהו חייבים בני העיר הקרובים אל החלל להביא עגלה ערופה, ולומר ידינו לא שפכו את הדם הזה אין לנו חלק באסון, על אחת כמה וכמה כאשר המת הוא צדיק וקדוש! מימיו לא דיבר לשון הרע, לא סח שיחה של רכילות, לא זו בלבד, אלא שכל ימיו שחי – היה בתענית דיבור". ההתרגשות והסקרנות בלב העם גברה, מיהו הצדיק הנסתר? אך הרב לא סיים למנות את מעלותיו, "הנפטר היה מהנעלבים ואינם עולבים, שומעים חרפתם ואינם משיבים, לא זו בלבד גוו נתן למכים, וכמה וכמה פעמים הכוהו מכות נמרצות וסבל בדומיה, גם בעינינו פרישות מעטים כמוהו, מימיו לא אכל בשר ואף לא דגים, כל ימיו סבל מקור, והסתפק במלבושים דלים, מימיו לא ישן במטה תמיד רבץ לארץ וישן, עניו היה מכל הברואים, הוי מי ייתן לנו תמורתו!"

געה כל העם בבכייה ורבו קולות הקוראים, מיהו? לא ידענו כי צדיק כזה היה בינינו, קרא הרב ברגש הרי הוא לפנינו וחייבים אנו לבקש סליחתו על שלא הערכנוהו כדבעי, ניגש אל הגופה המכוסה באריג, אחז בקצה האריג והסירו, כולם נסוגו אחור מפני צחנת גווייתו של החמור...

החלו רוטנים, הוליכום שולל... אמר הרב: "כל המעלות שהזכרתי לפניכם, בכולן הצטיין הנפטר דנו, עניו היה, בעל ייסורים וסגופים, קיים בעצמו סור מרע עד קצה האחרון, ועם כל זאת חמור היה וחמור נשאר..."

כדי להיות בבחינת אדם, אין די בשמירה על גדרי סור מרע, אלא יש לנקוט עשה טוב, בהתעלות ובלימוד תורה, ובהתקדשות ובשמירת המצוות....

ואנשי סדם רעים וחטאים לה' מאד (יג,ג) (ומתוק האור)

חז"ל מספרים, שאנשי סדום רצו לתקן חוק האוסר מתן צדקה, אך מאחר וחששו מתגובת "התקשורת" הם תקנו שיש לתת לעניים אך ורק מוצרים. וכך, כאשר היה עני דופק בדלת היו אנשי סדום נותנים לו מקרר במקום כסף מזומן, ובבית הבא – ארון קיר, וכן הלאה. הסתובב המסכן בחוץ כשהוא צמא ורעב עד מות, ונשא על גבו מקרר וארון קיר ובידיו החזיק מזוודה ענקית מלאה במתנות לרב... איש לא נאות לתת לו לשתות, כי החוק אינו מאפשר לתת מים לאורחים... לאחר שנפל העני ומת הודיעו רמקולים בחוצות העיר: "הלווייתו של העני, אב לשלשה עשר ילדים, תתקיים בעוד מחצית השעה; כל דורשי החפצים מתבקשים להגיע לבית ההלוויות, על מנת לזהות את הציוד שלהם ולקחתו בחזרה"... וכבר עמדו המפרשים על התמיהה: מהו ההיגיון שעמד מאחורי החוק המרשעת

הזה!?! הלא אפילו במדינות הרשע הנוראות ביותר לא מחוקקים חוקים מעין אלו! לכל היותר לא מחייבים את תושביהם לעזור זה לזה, אך מדוע אסרו עליהם לעזור?! אלא שכך אמרו אנשי סדום: הקב"ה בחר לתת לי מאה אלף דולר, ולחברי-מינוס מאה אלף דולר. העולם שייך להקב"ה, וא"כ-מדוע שנתערב במהלכים שלו? אם הוא רוצה שיהיה לעני-עליו לתת לו בעצמו!... וזה מה שאומר הפסוק: "ואנשי סדום רעים וחטאים לה' מאד"-מדוע הם היו כאלו רעים וחטאים? - משום שטענתם הייתה "לה' מאוד", כלומר הכסף והממון הקרויים "מאד"-שייכים לקב"ה ואין לתת אותם נגד רצונו...

"ויבוא הפליט ויגד לאברם העברי" (יד, יג) (הגרי גלינסקי זצ"ל)

זה עוג שפלט מדור המבול, והתכוון שיהרג אברהם וישא את שרה (רש"י)

לא מובן: מי גילה לרבותינו מה חשב עוג מלך הבשן?! והלא אמרו (פסחים נד ע"ב) שיש שבעה דברים המכוסים מבני אדם, ואחד מהם: אין אדם יודע מה בלב חברו. והתשובה פשוטה: זה הרי ידוע, ש"עיר פרא אדם יולד" (איוב יא, יב). בתרגום לשפתנו: האדם נולד חמור קטן, משולח רסן. ומה קורה כשהעיר גדל? הוא הופך לחמור גדול משולח רסן. וכשנעשה ענק ונפיל? הופך לחמור חמורתיים פראי שבעתים. וכשחמור הולך בדרך ולפתע סוטה לצד הדרך, היעלה על הדעת שסר להתפלל מנחה?! ודאי שלא! לבטח מצא אבוס לבלוס.

אלא מאי, רש"י מפרש: "עיר פרא אדם יולד", שמעיר פרא, יולד אדם. כיצד? על ידי עבודת המידות. ולימוד המוסר. אזי, אכן יתכן שסר לצד הדרך להגיש עזרה וסיוע נצרך. וכשחכמינו זיכרונם לברכה ראו שעוג מלך הבשן קם מרבעו בין הרי סדום ופסע לבאר שבע, שאלו עצמם שאלה אחת ויחידה: עוג זה, למד מוסר? לא, ודאי שלא. אם לא, חפשו את האבוס. ומצאו: לטש עין לשרה. כמה פשוט!

ובאותו ענין - כשהגיע יעקב אבינו לחרן מיהר לבן דודו, אחי אמו, "וירץ לקראתו, ויחבק לו, וינשק לו, ויביאהו אל ביתו" (בראשית כט, יג) וכתב רש"י: "וירץ לקראתו" כסבור ממון הוא טעון, שהרי עבד הבית [אליעזר עבד אברהם] בא לכאן [בשעתו] בעשרה גמלים טעונים. "ויחבק" כשלא ראה עמו כלום, אמר: שמא זהובים הביא, והנם בחיקו. מששו, ולא מצא. "וינשק לו" אמר: שמא מרגליות הביא, והם בפיו. "ויביאהו אל ביתו", לשמוע מפיו היכן החביא את הכסף...

מה עשו כאן, לקחו פגישה משפחתית מרגשת, דוד קשיש הרץ לקראת אחיינו, בן אחותו, שמעולם לא ראהו, מחבקו ומנשקו ומארחו - והפכוה לשיא האנוכיות, חיפוש ממון קדחתני! מדוע? כי "עיר פרא אדם יולד", וכשגדל הופך מעיר לחמור. ושאלת המפתח אחת: "לבן, האט מוסר גילערנט?!" האם עמל על עצמו, לשנות את טבעו?! ואנו הרי יודעים את התשובה. ואם מוסר לא למד, חמור היה וחמור נשאר, וחמור לא רץ כדי לגמול חסד ולהכניס אורחים. אם רץ, ראה אבוס. וחפשוהו, ומצאו!

ולא תאמר אני העשרתי את אברם (יד, כג)

אברהם אומר, שאף אם ייקח שרוך נעל, עלול מלך סדום לומר –אני העשרתי אברהם". וכי איך יטען מלך סדום, ששרוך נעל אחד שלו גרם לעושר?! באר הליקוטי יהודה בשם האמרי אמת ע"פ דברי הגמ' (ב"ב טו): "כל הנוטל פרוטה מאיוב מתברך". ידע אברהם אבינו שהוא יהיה עשיר שכן כך ברכו הקב"ה. וחשש שאם ייקח אף דבר מועט כשרוך, עלול מלך סדום לתלות את עשירותו בשרוך הזה, כמין 'סגולה', כפי שהיה אצל איוב. על כן אמר אברהם-גם אם אקח שרוך, אתה עלול לומר "אני העשרתי..."

"ולא תאמר אני העשרתי את אברם" (י"ד, כ"ג)

"הקב"ה הביטחוני לעשרוני, שנאמר: ואברכך ואגדלה שמך והיה ברכה" (רש"י).

הניסיון הכי גדול של האדם הביטחון בקב"ה.

מסופר שהבעש"ט נשלח ללמוד את מידת הביטחון מזקן אחד שהיה מוכסן באחד הכפרים. יום אחד נכנס באמצע הלילה שוטר ודפק במקל עבה שלוש דפיקות על השולחן והלך לו. שאל הבעש"ט את בעל הבית מה פשר הדפיקות? והוא ענה לו: זוהי התראה שעלי להביא היום לאדון את דמי החכירה שלו. אם אחרי שלוש התראות כאלו אין מביאים את הכסף, לוקח האדון בשבי את המוכסן ואת בני ביתו. שאלו הבעש"ט: "משלוותך ניכר כי הכסף בידך, אם כן, לך לפני הסעודה לשלם ואנו נמתין לך", ענה לו בעל הבית: "לפי שעה אין לי אפילו פרוטה אחת. אך מסתמא יזמין לי ה'. הבה נסעד במנוחה שהרי יש לי עוד שלוש שעות".

כתום הסעודה בא השוטר בפעם השלישית ודפק על השולחן. בעל הבית נשאר שליו. בירך ברכת המזון במתינות אחר כך לבש בגדי שבת ואמר: "עתה אלך לשלם". שאלו הבעש"ט: "האם יש לך כבר את כל הכסף הדרוש?" השיב לו בעל הבית: "עדיין אין לי אף פרוטה, אבל בוודאי יזמין לי ה'".

הלך בעל הבית לדרכו. הבעש"ט ותלמידיו התייצבו על המרפסת לראות מה יקרה. לפתע ראו עגלה באה לקראת האיש. כשנפגשו החליפו ביניהם כמה מילים, והמשיכו איש לדרכו. אחרי זמן קצר נעצרה שוב העגלה. הנוסע קרא לבעל הבית שיחזור אליו והושיט לעברו סכום כסף, כאשר קרבה העגלה אל המקום בו עמדו הבעש"ט ותלמידיו, הם שאלו את בעל העגלה: "מה היה לך עם בעה"ב?" השיב להם: "הצעת לי לו עסק שאקנה ממנו את היי"ש שיעשה בחורף הבא. בתחילה לא השתווייתי אתו במקח. רק אחרי שראיתי כי מתעקש הוא, ועומד במקח והלך לדרכו, הוכרחתי לתת לו כמה שדרש. ידעתי שהוא איש ישר ונאמן. רציתי להאריך עמו בדיבור אך הוא אמר שהוא ממהר לבית האדון לתת לו את דמי החכירה".

אמר הבעש"ט לתלמידיו: "ראו כמה גדול כח הביטחון.

”ויתן לו מעשר מכל“ (י”ד, כ),

לאחר מלחמת ארבעת המלכים, השיב אברהם אבינו את כל הרכוש של אנשי סדום, כאשר לפני הכל הפריש ”מעשר מכל“ למלכי צדק מלך שלם הוא שם בן נח. וזאת כיון שהיה עוסק בתורה והוא כהן לאל עליון.

אך צריך להבין, הרי הרכוש אינו שלו והוא מתכוונן להשיב הכל למלך סדום כמו שנאמר בהמשך, אם כן כיצד מעשר ונותן מהכל למלכי צדק מלך שלם? אמנם היישוב פשוט, כיון שבמלחמת ארבעת המלכים הרכוש של סדום היה אבוד מהם, לכן כל הכסף שייך לאברהם אבינו מדין מציל מזוטו של ים ומשולוליתו של נהר שכל המציל זוכה מן ההפקר ואין למלך סדום בעלות על זה כלל ועיקר, ואעפ”כ לבסוף השיב לו את כל הכסף והרכוש כדי לקדש את ה’ שלא יאמר ”אני העשרתי את אברם“. על כן, דבר ראשון הקדים אברהם אבינו לתת מעשר מכל לפני שידבר עם מלך סדום, להראות שכל הכסף והרכוש ניתן מן השמים ואין בעלות לאדם עליו, ורק אח”כ נתן למלך סדום את מה שנשאר מהרכוש והכל כדי למנוע לעז ולזות שפתיים.

במדרש רבה נאמר בזכות ”ויתן לו מעשר מכל“, זכה אברהם אבינו בברכה ”וה’ בך את אברהם בכל“. המעשה הגדול בנתינת המעשר היה בעצם הדבר שעוד לפני שדיבר עם מלך סדום ובטרם חילק את הרכוש, הזדרז מיד לתת מעשר, כדי שאח”כ לא יהיו כל מיני טרדות ושאלות ועיכובים. וזה מלמדנו שכאשר מקדימים לדבר מצוה, זוכים אח”כ לשפע ברכה והצלחה.

כעין זה מסופר שהיה הגר”א מקפיד על מצה שמורה, ולאחותו היה שדה חיטים ובכל שנה הייתה שולחת לו לוילנא חטים שנשמרו באופן מדוקדק על ידה. שנה אחת אחד מהסוחרים הבאים למכור חטים התנדב בנסיעתו לוילנא לסור לבית הגר”א למסור את החיטים האלו. בזמן שהגיע הסוחר לגר”א עם החיטים, בא לפני הגר”א בן של יהודי אחד שנאסר ע”י הפריץ והיה צריך לשלוח שליח מהיר כדי לשחררו, אך לא היה בעל עגלה בנמצא לקחת את השליח. ביקש אפוא הגר”א ממביא החטים לחוש מהר לשחרר את התפוס. אמר לו הסוחר כי נותרו רק יומיים ליריד למכור את החטים, ואם ילך ויחזור יעבור זמן היריד והוא אינו דואג רק על עצמו, כי אם על סוחרים אחרים שמסרו לו חיטים למכור וכולם יפסידו. השיבו הגר”א: בכל זאת תלך ותשתדל בפדיון שבויים וזכות המצווה תביא לך את הברכה. לבסוף אחר שחזר אמנם הסתיים היריד, אך בהפתעה עלה מחיר החיטים מאד עד שיצא ברווח גדול

"תן לי הנפש" (יד, כא) (מעין השבוע)

פירש מרן הבית יוסף זצ"ל בדרשותיו, כי ידע מלך סדום שדרכו של אברהם אבינו עליו השלום לגייר גרים, וכמו שנאמר "את הנפש אשר עשו בחרן". ולכן חשש שאברהם אבינו יאיר את עיני אנשיו להכיר באמונת הבורא וידבקו באברהם ובדרכו, ויזנחו את מלך סדום. לפיכך בחר לוותר על הרכוש, ולא ביקש אלא את הנפש. כי זו דרכם של אנשי סדום מאז ומעולם, למנוע חשיפה אל האור, חרדה מפני האפשרות של תשובה...

אם מחוט ועד שרוך נעל (בראשית יד' כג') (הרב יעקב חן)

ולכאורה הוא לשון מוזר כי היה על אברהם לומר מחוט שהוא דבר קטן עד זהב ויהלומים שהם דברים גדולים ומהו חוט ועד שרוך???

ופירש הגר"ר קרלנשטיין שליט"א כי אם היה נוקט אברהם בלשון הזאת היה עוד דרך להבין ולהתפשר אתו שייקח דבר קטן כלשהוא, אבל בדבר זה נתכוון אברהם לומר לו שלא יקבל ממלך סדום מאומה מחוט ועד שרוך נעל.

האדמו"ר מגור בעל "האמרי אמת" פירש באופן שונה, כי בגמרא (ב"ב טו:): נכתב "כל הנוטל פרוטה מאיוב מתברך" והיינו כי הייתה לו סגולה מיוחדת. א"כ אומר אברהם למלך סדום לא אקח ממך מאומה אפילו לא חוט שלא תגיד כי בסגולתך "אני העשרתי את אברהם",

מעל המזל (ישא ברכה, גליון 442)

לאחר שאברהם אבינו גברה ידו במלחמתו כנגד המלכים, חשש שמא בשל הנס שנעשה עמו ינכו לו מזכויותיו, והיה דואג ומיצר שמא קיבל שכרו, לכך נגלה אליו ה' יתברך במחזה שלא ירא על כל אותם נפשות שהרג, שלא ייענש בגללם ואף משכרו לא יגרע מאומה אלא "שכרך הרבה מאד!". אברהם אבינו "מנצל" מעמד זה להזכיר על כך שעדיין לא זכה לזרע שיירשו, וה' יתברך מבטיח נאמנה שלא אליעזר עבדו יירשו אלא "כי אם אשר יצא ממעין הוא יירשך. ויוצא אותו החוצה ויאמר הבט נא השמימה וספור הכוכבים אם תוכל לספור אותם, ויאמר לו כה יהיה זרעך". וחז"ל בגמרא (שבת קנו:): דרשו על הפסוק: "ויוצא אותו החוצה" – א"ר יהודה אמר רב, אמר אברהם לפני הקב"ה, הסתכלתי באצטגנינות שלי ואיני ראוי להוליד בן, אמר ליה (הקב"ה) צא מאצטגנינות שלך, אין מזל לישראל!

ובאמת צריך להבין במה נשתנינו משאר אומות העולם שמונהגות עפ"י הטבע ושליטת המזלות כפי שגזרה חוכמתו יתברך, ואילו עם ישראל מעל למזל? ובתורה תמימה ביאר שע"י התפילה והזכויות, ביכולתם לשנות את המזל. ובמהלך כל הדורות עם ישראל זוכים ע"י התורה והמצוות להשליט את המוח על הגוף, ואינם פועלים כמשיכת הטבע, אלא שוברים את טבעם וממילא אין לטבע שליטה עליהם כלל ועיקר. ומה נפלאות מאוד דברי

הגאון רבי אליהו מוילנא, שעיקר ביאתו של האדם לעולם לשבר מידותיו תמיד, ואם לא עושה כן, למה לו חיים!?

ובעניין זה מצאנו סיפור נפלא בשם הגר"ש לוינשטיין שליט"א בספרו החדש של הגר"י זילברשטיין שליט"א "לחנך בשמחה" (עמ' קפ"ח) המדובר בתלמיד חכם משכמו ומעלה וגדולי העושים והמעשים בענייני הצדקה בבני ברק וממובילי את "קופת העיר" מיום היווסדה. ביתו של איש הצדקה התארסה בשעה טובה, אולם בשל העלויות של הדירות בבני ברק שלא היו תחת ידם של בני הזוג, חיפשו דירה במחיר מוזל מחוץ לעיר. יום אחד התקשר ידיד והודיע נאמנה שיש דירה במחיר מציאה של ממש בתוככי בני ברק! אבי הכלה והמחותן אכן הגיעו למקום והתרשמו עד למאוד, אך לפני שחתמו על העסקה ביקשו את הסכמת הכלה. הכלה הביעה את חוות דעתה החיובית על הדירה, אולם בליבה חשש מקרקר ומבקשת מאביה שיחליט האם אכן כדאי לקפוץ על המציאה לאחר שישמע את אשר על ליבה: והנה היא מספרת שבמחזור שלה בסמינר ישנה בחורה מבוגרת שעדיין לא התארסה ואף אחותה המבוגרת ממנה עדיין לא זכתה להקים את ביתה, ואותן בנות מתגוררות ממש באותו בנין בו נמצאת הדירה, האם נכון וראוי שאנחנו נקנה את הדירה? הרי ברור כשמש שזה ידקור את ליבה, ויסב לה צער רב, כל אימת שתראה אותי נכנסת ויוצאת מהבית!?

אבי הכלה והמחותן היו מופתעים, שמחים ונרגשים לגלות איזו עדינות ומידות מבורכות יש לכלה. והחליטו להעביר את ההכרעה לפני שולחנו של הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א. הרב ישעיה אפשטיין, מקורבו של רבי חיים חזר לאחר מספר דקות כשפיו מלא התפלאות: "שאלות הרות גורל נחתכות בשניות מועטות וכהרף עין אצל הרב, אולם בשאלה זו התחבט דקות ספורות ולבסוף ביקש לשאול את פיו של הגאון הגר"ל שטיינמן זצ"ל בנידון. הרב שטיינמן מנה את מעלותיה של הדירה, אולם לבסוף הפטיר והציע שלא לרכוש את הדירה שכן איך אפשר לדקור את ליבה של החברה המבוגרת? אכן צריכים להתחשב בה ובאחותה!"

המחותנים נשמעו לדעת התורה וחזרו מהעסקה הנפלאה, לבסוף עלה רעיון שירכשו את הדירה ולא יגורו בה אלא ישכירוה והרב שטיינמן אכן אישר את ההצעה ובסוף... בליל החופה התארסה בשעה טובה האחות המבוגרת ולאחר זמן לא רב, גם אחותה הצעירה ממנה, ובני הזוג יכלו להיכנס לדירה ללא חשש, ובלב נקי בגיל ובשמחה! אכן נאה סיפור זה להיות בבחינת הפרט, שיצא ללמד על הכלל כולו, בכל אחד מאתנו היכולת להתגבר ולהיות ערני לרגשות הזולת, אם אכן נעשה כן נזכה להיות מחוברים הדק היטב בקשר של קיימא לשלשלת הזהב של גדולי ישראל לדורותיו, ונזכה לשפע רב וברכה הרבה הרבה מעל למזל!

"ויוצא אתו החוצה ויאמר הבט נא השמימה וספר הכוכבים... כה יהיה זרעך" (טו, ה)

אומר הבעש"ט הק' כשם שהכוכבים נראים לעינינו מרחוק כנקודות זעירות בלבד, בה בשעה שהם עולמות עצומים (כמה מהם עולים בגדלם פי כמה וכמה על כדור ארצנו) – כך ייראו גם היהודים. בעולם הזה יהיה מראייהם עלוב ושפל, אולם בשמים יהיו עצומים ורמים ויהוו את היסוד של כל הבריאה ... האברנאל אומר שדווקא כשיש חושך וחשוך, הכוכבים מאירים, וכך גם כשאדם עומד בניסיון, וקשה וחשוך לו, שם נמצא האור. אמנם אנו תפילה אל תביאני לידי ניסיון, אבל ח"ו להישבר מזה.

"הבט השמימה וספור הכוכבים אם תוכל לספור אותם" (טו, ה) ומיד אח"כ כתוב שהקב"ה אמר לו "כה יהיה זרעך".

הרה"ח רבי מאיר שפירא הסביר זאת במתק לשונו, שהקב"ה הוציא את אברהם אבינו מעל לכדור הארץ ואומר לו: ספור את הכוכבים! והנה כל אחד מאתנו היה משתומם ונבהל הייתכן כזאת? לספור כוכבים? הן ידוע מראש שזו היא משימה שלא ניתן לעמוד בה! ... אך אברהם אבינו אינו משתהה ואם רבש"ע אומר לספור, אז סופרים! אפילו שזה נוגד לכאורה את ההיגיון והמציאות!

אומר לו הקב"ה ברוב נחת: כה יהיה זרעך. כאלה אני רוצה שיהיו גם בניך, כך אני רוצה שיראו בני ישראל באחרית הדורות - שמקיימים את ציווי השם גם אם לא ממש תמיד מבינים אותו, ובמיוחד אם נראה לך ש"מה יש לי להתחיל הן אני בוודאי אכשל" אך אברהם אבינו אבי כל העם הזה מלמדנו, אם הקב"ה אומר-עושים! מה יהיה אחר כך? תשאיר את זה לו... קודם תתחיל!

"והאמין בה' ויחשבה לו צדקה" (ט"ו,ו).] "להגיד" בשם רבי אברהם חנוך הופמן זצ"ל]

האמונה והבטחון בה' בכוחם לפתוח שערים ולהוריד שפע. הכתוב אומר: 'ברוך הגבר אשר יבטח בה', והיה ה' מבטחו 'ירמיהו יז, ז). וקשה לכאורה למה מילת 'מבטחו' שבפסוק זה מנוקדת בפתח במקום קמץ? אלא בא הכתוב לומר לך שאפילו במקום שנדמה לך שכל הדרכים קמוצים וסגורים לפניך, אל תחדל מלבטוח בה', ואם תעשה כן יסייעו לך מן השמים, ויפתחו לך שערי הצלחה.

"והאמין בה' ויחשבה לו צדקה" (ט"ו,ו) (פחד דוד)

הסיפור הבא ממחיש את הנאמנות שצריכה להיות לבני אברהם אבינו, נאמנות עקבית בכל מצב: נכנס פעם יהודי כפרי פשוט, לחדרו של הצדיק רבי שלום רוקח מבעלז זצ"ל, וביקש להתברך מפיו של הצדיק. מבט רחום וחנון לבשו עיניו של הצדיק, החודרות כליות ולב, והוא שאל: "ומה בדבר שבת? האם אתה שומר על קדושתה, או שמא, חלילה... השפיל הכפרי את עיניו במבוכה. ולבסוף נאלץ להודות בפה מלא כי לדאבונו אין הוא

שומר שבת. ביקש הרבי להעמידו על קדושת השבת ועל חומרת חילולה. ציטט באוזניו מפסוקי התורה ומדברי חז"ל בעניין, וביקשו בכל לשון לתקן את דרכיו בכל הקשור למצווה יסודית וחשובה זו. נכנסו הדברים ללב הכפרי. "הריני מתחייב בזאת לרבנו, כי מהיום והלאה אהיה זהיר בכבוד השבת ולא אחללה", הכריז בהתרגשות. למשמע הדברים אורו עיני הצדיק. אלא שכמעט באותה נשימה הוסיף הכפרי ואמר: "אבל, רבי! בימות הקציר, שאז המלאכה בשדה מרובה, אנוס אני לעבוד גם ביום השבת, ואני מקווה כי הרבי ימחל לי על כך". חיוך מריר נמתח על שפתי הרבי. לאחר שהרהר קצת כדי לברור את מילותיו בקפידה, פתח הרבי ואמר: ראשית, עליך לדעת כי לא אני 'בעל-הבית' על השבת, אלא הקב"ה, נותן התורה ומצווה המצוות בכבודו ובעצמו. לא אני הוא שצריך למחול לך, אלא הוא. לעניות דעתי אין שום סיכוי שהוא יסכים למחול לך על פגיעה כלשהי בקדושת השבת.

והמשיך הרבי: ובאשר לדברך על תקופת הקציר – אספר לך סיפור: מעשה באחד הפריצים, שערך משתה גדול לכל חבריו הפריצים מרחבי המדינה. לאחר ששתו הפריצים לשוכרה, נתקיים בהם 'נכנס יין יצא סוד', והחלו הם לספר, איש-איש בתורו, בשבחי היהודי 'שלהם'. נענה הפריץ המארח ואמר: "היהודי שלי, אין דומה לו ביושר ובנאמנות. כבר ניסיתי בעבר בכמה ניסיונות, ובכולם עמד בכבוד מעורר השתאות. מובטחני בו כי לעולם לא ימרה את פי, ולא יהיה דבר שאבקש ממנו ולא יעשה". "ואפילו" – הפסיקו אחד הפריצים – "אפילו אם תבקש ממנו להמיר את דתו"? "כן", השיב המארח בביטחון מוחלט, "מובטחני שגם בכך ימלא את רצוני".

מיד שלח הפריץ לקרוא ליהודי 'שלו'. היהודי המסכן, שהובהל במפתיע למסיבת ההוללים הגדולה והועמד לפני מעסיקו וחבר מרעיו, נבוכ מעצם המעמד. "האם אתה נאמן לי"? שאל הפריץ. "בהחלט!" השיב היהודי, תמה על עצם השאלה. "האם תעשה ככל שאבקש ממך"? הוסיף הפריץ לפרוש את המלכודת לרגלי היהודי, בעוד חבריו מביטים בהם בשעשוע. "בכל ליבי ובכל נפשי אפילו באש ובמים מוכן אני ללכת בעבור אדוני הפריץ". להצהרת נאמנות חזקה יותר לא היה אפשר לצפות. נתן בו הפריץ מבט חד ואמר: "אם-כן, רוצה אני כי תמיר את דתך!". חיוורון עז כיסה את פני היהודי וכל גופו החל לרעוד. גם בחלומותיו השחורים ביותר לא ציפה לבקשה מהסוג הזה. הוא ניסה לומר משהו, אבל לשונו כמו דבקה לחיכו. נתן בו הפריץ מבט תקיף, כנושה התובע את פירעון שטר החוב שבידו. "אל תהסס ואל תחזור בך מהבטחתך לעשות ככל שאבקש ממך. בתוך יממה עליך להמיר את דתך". היהודי האומלל הנהן בראשו לאות הסכמה ויצא חפוי-ראש מהמסיבה. נאמן לבקשת הפריץ ומחויב למילתו שלו, המיר כבר למחרת היום את דתו. קרנו של הפריץ – שזכה ביהודי נאמן כל-כך – עלתה בעיני חבריו. חלף זמן-מה. יום אחד הזמין אליו הפריץ את היהודי המומר ואמר לו: "לאחר שמילאת את בקשתי והוכחת את נאמנותך לי, ללא סייג, הריני מרשה לך לשוב לאמונתך הקודמת. בטוח אני כי על אף נכונותך להשביע את רצוני, עדיין לבך נוקף על הצעד הקיצוני שעשית. לך לביתך ובשר למשפחתך כי רשאים אתם לחזור לחיק יהדותכם".

שמח היהודי שמחה גדולה, ואץ רץ לביתו לאשתו ולילדיו לבשר את הבשורה הטובה. לנוכח התפרצותו הפתאומית הביתה נבהלה האישה. "מה לך! יצאת מדעתך"?! קראה לעברו בחרדה. סיפר לה בעלה כי הפריץ פטר אותם מעונשה של המרת הדת הכפויה, וכי מעתה רשאים הם לשוב לחיק יהדותם. הביטה בו האישה בפנים עגומות, שהסגירו מיד כי אין היא שותפה לשמחתו של בעלה. כעבור רגע פרצה מליבה אנחת שוברת-לב. 'אוי ואבוי...', גנחה. 'איך יכול היה הפריץ לעשות לנו כך, ולהפתיע אותנו בהצעתו כמה שבועות לפני חג-הפסח... איך נעמוד בהוצאות הרבות המשחרות לפתחנו. מהיכן נשיג כסף לקניית מצות ויין וכלים כשרים לפסח... רוץ אל הפריץ וביקש ממנו ארכה עד לאחר הפסח"...

סיים הרבי את סיפורו והישיר מבט אל הכפרי: "חילול שבת בפרהסייה, כמוהו כהמרת הדת. אתה רוצה, ככל הנראה, ללכת בדרכיה של אותה אישה פתיה, ומבקש להיות יהודי לפני עונת הקציר ולאחריה, אך בתקופת הקציר עצמה להוסיף להיות גוי"... את סיפורו של הרבי, כמו את לקחו, הצליח אפילו הכפרי הפשוט והבור להבין. לאחר התחבטות פנימית קצרה בינו לבין יצרו הבטיח לרבי לשמור את השבת כל ימי השנה כולה...

"והאמן בה' ויחשבה לו צדקה" [טו, ו]. כל יהודי הוא מאמין. (ניצוצות).

כל יהודי, כתוב בספרים הקדושים, בהיות נשמתו חלק א-לוקה ממעל הוא מאמין בבורא כל עולמים, רק האדם בחטאיו מלביש על עצמו קליפות שמכסות את אור האמונה, הייסורים מורידים את הקליפות הללו והאדם זוכה לראות את אור האמונה בקרבו, ולהאמין...

בהקשר לכך סיפר פעם הגה"צ ר' שלום שבדרון זצ"ל באחת מדרשותיו, שהיה אפיקורס גמור רח"ל שנהיה חולה מאד ואז החל להאמין ולהתחנן אליו יתברך שירפא אותו, הגיב ר' שלום ואמר, רואים שלאפיקורסים לא חסר אמונה, חסר להם ייסורים!... או כלשונו, "אמונה חסר להם? ייסורים חסר להם!..."

משפחת פ' הייתה משפחה יהודית מזרח אירופית טיפוסית. אין לנו את מלוא הפרטים לדעת אם מפולין הם היו או שמא מהונגריה, אולם זאת ידענו ששנים מספר בטרם באה על אירופה גזירת ההשמדה הנוראה שצאצאיו של עמלק התכבדו לבצע, היגרה המשפחה על טפה לאנגליה וקבעה את משכנה בלונדון הבירה. נחמן, הצעיר בבנים. נער עליז שעניו הפקחיות זהרו כשני יהלומים במרכזן של פנים חונניות. הוריו קיוו לרוות ממנו מלוא הגביע נחת יהודית. הם ראו בו מי שימשיך את המסורת המשפחתית של חיי תורה ויראת שמים. לא חששו מגושי הקרח הרוחניים שפקדו באנגליה של אז כמעט כל יהודי שבא להתאזרח בה. האמינו בתמימות שעל נחמן שלהם לא תשפיע כל רוח, ובאופיו הנוח והמתון יתלה עיניו רק בהוריו המסורים, אליהם יסכית וישמע כאילו עדיין הם בארץ מולדתם, בקהל עדתם. אבל דרך האדם שנמשך הוא אחר סביבתו, במיוחד בשנותיו הצעירות. בלונדון הבירה לא הייתה אז מסגרת חינוכית וסביבה רוחנית טבעית כפי שהיו בעיירה שממנה באו. נחמן התקנא בחבריו לכיתת הלימודים שהיו ברובם נערים מבתים

שעשו את אנגליותם עיקר ואת יהדותם קישוט. הוא היה היחיד, כמעט, שהוריו ביקשו עבורו חיי תורה.

בני גילו הלכו ללמוד מקצועות שונים ונכבדים, והוא לא חשב לרגע להיות שונה מהם. אחרי שיחות ארוכות ובירורים מעמיקים החליט הנער להתגייס לצבא הוד מלכותו. שם יצליח לבטא את כישוריו ואת מרצו הבלתי נדלה. הצבא האנגלי קיבל את נחמן לשורותיו ברצון ובאהדה. הוא השתלב במהירות בפנימייה שהייתה מעין מכינה צבאית לנערים שעתידים להיות קצינים מעולים. דומה היה כאילו יצוק הוא מחומרים המתאימים בדיוק לדרישותיהם ולצפיותיהם של מפקדים בכירים. הוא עבר במהירות בחינות שונות של ידע, והאפיל על בני גילו בכושרו השכלי והגופני. האימונים המפרכים היו עבורו כמעט משחק ילדים, והוא התגלה במהירות כבעל יכולת שליטה עצמית מופלגת ומתאים עד לאחת לתפקידי פיקוד מכל הסוגים. הממונים עליו כיוונוהו בסופו של דבר לחיל האוויר המלכותי. הוא היה לטייס מצליח, הצעיר והבכיר מבין כולם. מפקדי הטייסת שבה שירת הרבו לקחתו כדוגמא למגויסים צעירים, שיראו לאן ניתן להגיע גם בגיל כה צעיר...

הוריו של נחמן ביכו את צעדם הנואל כשבאו להתגורר באנגליה רבתי. בתמימותם הרבה בטוחים היו שנחמן שלהם ינצל את כישורנותו ואת אופיו המבורך לגדול בתורה ולהתעצם ביראת שמים. לא כך חשבו לראותו, גלוי ראש, מגולח למשעי, ומראהו כשל נכרי בן גילו. במיוחד כאבו ובמסתרים בכתה נפשם על שמתעלם הוא משבתות וחגים, מתפילות וממצוות יסודיות. מי היה מעלה בדעתו שנחמן שלהם יהיה כגוי מושלם. להאשים, יכולים הם היו רק את עצמם.

הרייך השלישי בהנהגתו המגואלת בדם של הפיהרר אדולף היטלר יימח שמו, הלך לכבוש את העולם. הוא בז לאיומי ההתגוננות שנשמעו מהמדינות סביב לו והתגרה בכולן כשהוא מנופף מעליהן בחרב פיפיות. לאחר שכבש בתירוצים נואלים ובערמה מרושעת מדינה אחר מדינה, נכנס לצרפת וביתרה לשני חלקים. מאות אלפים חיילים בריטים ששהו על חופי צרפת הצליחו להימלט ולשוב לארצם. אך הגרמנים גמרו בדעתם להשמיד את הצבא המלכותי האנגלי. שלושת אלפי מפציצים ומטוסי קרב של ה'לופטוואפה', חיל האוויר הגרמני, נשלחו למטרה זו. המטרה הייתה להשתיק את חיל האוויר הבריטי ולסלול בכך את הדרך להמשך מסעות הכיבוש של העמלק שבאותו הדור.

האנגלים לא חשבו להיכנע. נלחמו בכל כוחם. טייסי חיל האוויר המלכותי לחמו בעוז, ורוחם לא נפלה בשל אבדות קשות שספגו מדי פעם. לראשונה החלו הגרמנים לחוש טעם מר של כישלון. בהערכת מצב, אחת מני אלף באותם ימים, החליטו מנהלי הקרבות בצד האנגלי לעבור כעת מהגנה להתקפה. הם גייסו מאות טייסים שהיו בחופשת הפוגה קצרה בבתיים שבעורף והתכוננו להשמיד צי אוניות גרמני בבסיס ימי שהלך והוקם במרחק רב מאזורי הקרבות. החריצות הגרמנית האופיינית הבטיחה שצי האוניות יעמוד הכן בקרוב ויצטרף למלאכת ההשמדה והכיבוש שעמה.

נחמן פ' מיודענו שהה בביתו באותו הלילה, עייף ומרוצה. הוא התקדם בסולם הדרגות וקיבל לידי פיקודים צעירים שאותם הדרך בצעדיהם הראשונים באוויר, באימונים ובקרבות. המלחמה עשתה לו טוב, והוא קיווה שתסתיים מבחינתו בשלום והוא יקבל אותות הצטיינות. השמועות אמרו שהחיילים המצטיינים ביותר ישתתפו בטקס נכבד שבו יעטר אותם בסמלים מיוחדים ראש הממשלה וינסטון צ'רצ'יל, האיש שהפך כמעט לאגדת עם בריטית ונחשב לימים כאדריכל הניצחון על גרמניה הנאצית.

נחמן ביקש להעביר את הלילה בשינה מתוקה ובחלומות על העתיד הזוהר והמבטיח. הוריו בעצת תלמידי חכמים קיבלו החלטה שלא להרחיקו מהם כי אם לקרבו באהבה ובחיבה. לא החמיאו לו כשהתלהב מחיי הצבא אך גם לא סנטו בו. העניקו לו בית חם כפי אשר הסכינו בכל השנים.

שנתם של כל בני הבית הופרה כשנקישה עצבנית נשמעה מצידה החיצוני של הדלת אל הבית פנימה. הנוקש היה לחוץ כפי הנראה, כי כאשר לא פתחו לו את הדלת מיד אחרי ההקשה הראשונה – לחץ על הידית ונכנס. "מברק!" הוא הרעים בקולו. נחמן שזה עתה נרדם קפץ ממיטתו בדריכות וחתם מיד. היה זה צו התייצבות בהול להתקפה על בסיס ימי גרמני, הפגזה מהאוויר שתחל בעוד ארבע שעות. הקרב היה קשה ומר. הגרמנים לא ישבו בחיבוק ידיים, והמטוסים האנגליים התוקפים הופגזו אף הם. הבסיס הימי הלך והושמד. הצבא הנאצי הכיר בכך, אלא כחיה טורפת ומובסת הם ניצלו את כוחותיהם האחרונים להשיב אש. נחמן שייט באוויר במפציץ ענק ושחרר מדי פעם פגזי מחץ אל מטרות מדויקות. הוא ניהל עם מוחו קרב איתנים. מצד אחד היה עליו להיות מרוכז בטיסה ובהפגזה, אך אופיו האופטימי משך אותו כל העת לחשוב על היום שאחרי המלחמה... ולפתע נקפד פתיל הדמיון. פגז גרמני פגע בכנף מטוסו וזה החל להנמיק גובה. הקרב נמשך. המפקדה הראשית של חיל האוויר איבדה את הקשר עם כמה מהמטוסים וביניהם המפציץ שאותו הטיס נחמן. ברור היה להם שכלי הטיס עלה בלהבות. אבל שם, בגישה צבאית קרה כקרח, עורכים חשבונות של ניצחון מול כישלון, אי אילו חיילים שנפלו בקרב לא יכתימו את ההצלחה. הקרב השיג את מטרותו, והבסיס הימי הגרמני שאמור היה להיות סודי – הושמד. אך במערכת צבאית מסודרת ומאורגנת קיים 'מספר' ויחס הוגן לכל חייל ומשפחתו. משפחתו של נחמן קיבלה הודעה שבקרב האחרון שאליו מיהר באישון ליל, נאבד נחמן ומטוסו לא שב. לפי כל הסימנים עלה המטוס בלהבות, ואין זכר לחייל הנופל. ההודעה לוותה במשפטים לאקוניים על גבורתו של הבן ועל העובדה שתושבי בריטניה והמלוכה כולה קיימים בזכות מסירותו הרבה.

בימים ההם התגורר בלונדון הגאון הקדוש רבי שלום משאץ זצ"ל. יהודי בירת אנגליה לא ידעו מספיק להעריך את האילן הנישא ששכן בקרבם. הרבי משאץ היגר מגליציה ללונדון ומיד החל במלאכת קודש של הצלת נפשות. בעוד בעירו היה רבי נערץ לחסידים נאמנים, בלונדון היה עליו לשכנע ולהלהיב על דברים בסיסיים כשמירת שבת וכשרות. הוא עצמו לא שינה דבר מהנהגותיו, וסדר הלימוד של שש שעות שבו הסתגר מידי יום

בהכנה לתפילה התקיים גם שם עד כדי מסירות נפש. לימים, הסביר לצאצאיו כמשל על חשיבותו של דג ה'לקס': הדגים שבים שוחים כולם לאן שהגלים נושאים אותם. הדג היחיד ששוחה נגד זרם המים הוא דג הלקס ומכאן חשיבותו ויוקרתו. כך יהודי צריך לשחות נגד הזרם במקום שמתנהגים לא על פי כללי המסורת עתיקת היומין, ובכך יקנה את יוקרתו וחשיבותו כיהודי. ואכן, רבי שלום משאץ היה יחיד כמעט בלונדון שבין שני מלחמות העולם ששמר שם על כל תג ומנהג מבית אבותיו.

ההורים, משפחת פ' המבוהלת, מיהרו ורצו אל רבי שלום משאץ. סיפרו לו על הבשורה הקשה ותלו בו עיניים דומעות, מצפים למילות נחמה. רבי שלום הרים את עיניו מספריו שבהם הגה תמיד, יום ולילה לא יושבתו. הוא הביט בהם והורה להלכה: "אל תשבו עליו 'שבעה'". פניהם של ההורים המופתעים התכרכמו באכזבה. ברור היה להם שהרבי מחמיר עד מאוד עם בנם ומתייחס אליו כאל משומד, חלילה. הם לא הבינו. הוא עזב אמנם חיים של תורה ומצוות אך לא המיר את דתו חלילה. מדוע מצווה הרבי שלא לשבת עליו ולקבל תנחומין? דמעותיהם הפכו לבכי סוער. הם אהבו את בנם וכאבו שהלך כך מן העולם בלא ויודי ואפילו לוויה וקבורה יהודית לא תהיה לו. אך אחרי דקת שיחה עם הרבי התברר להם שהם כלל לא הבינו את תשובתו. "אל תשבו עליו 'שבעה' כי אינני סומך על ההודעה של חיל האוויר. עלינו להמתין שלושה ימים". השתררה שתיקה נבוכה.

הבכי חדל והדמעות יבשו. זיק של תקווה ניצת בעיניים. את השקט הסמיך הפר הרבי שהוסיף: "ליבי אומר לי שבנכם חי". הם שבו לביתם מעודדים ומתוחים. במקום לשבת 'שבעה' החלו באמירת תהילים נרגשת. אם אכן צודקת הרגשתו של הרבי ונחמן חי, הוא בוודאי צריך את תפילותינו. אולי פצוע הוא ואולי שבוי חלילה ביד הגרמנים האכזריים שונאי ישראל? אך התקווה הייתה מהולה בחשש כי הרבי אף אמר להם שעליהם להמתין שלושה ימים. אם לא ישוב עד אז, ישבו עליו 'שבעה' ויאמרו קדיש.

ויהי ביום השלישי בהיות הבוקר נשמעו על דלת הבית דפיקות חלושות. כולם רצו יחד לפתוח והצעקות שנשמעו מפיהם הבהילו את נחמן שעמד בפתח. מראהו היה נורא. כולו שחור וכמעט מפויח, הוא בקושי עמד על רגליו והיה מותש ומבוהל אך שלם בבריאותו בלא שריטה קלה אפילו. הוא הבטיח להם לספר הכל רק אחרי שינוח כי הוא ממוטט מעייפות. המתח והחרדה מהאבל הצפוי ומהטרגדיה, שמתברר שלא הייתה, פינו את מקומם לאושר העולה על גדותיו. כשנח נחמן ורוחו שבה אליו הוא סיפר להם את אשר אירע, הדבר נראה לו כחלום, לא מציאותי. זה היה לילה חשוך. הוא הטיס את המטוס לפי הכללים ושינה כל העת זוויות טיסה בכדי שלא ניתן יהיה לביית עליו נשק נגד מטוסים. רוחו הייתה טובה עליו ובדמיונו הפורה כבר ראה את תוצאותיה של טיסה זו, הניצחון, העיטורים והתפקידים שיקבל. אך אז פגע פגז בכנף מטוסו שהחל בוער.

הוראות ההצלה באותם רגעים הן להתחבר אל מצנח לעזוב את המטוס שתיכף יהיה למאכולת אש ולנסות לצנוח אל הקרקע. הוא ידע שחייו תלויים לו מנגד. המטוס הרי עמוס בחומרי נפץ, וכשהאש האוכלת תתקדם ותגיע אל המטען הקטלני יתרחש פיצוץ

נורא והוא ייגזר להמוני גזרים. ניסה ללחוץ על הידית בכל כוחו, והיא, כמו לועגת לו ולבהלתו, לא נענית. נחמן דימה את הרגעים הללו כאחרונים בחייו. ימיו, מאז שזכר את עצמו ועד עתה, חלפו בראשו במהירות כבסרט נע. הוא נזכר בימי ילדותו ובתקוות הרבות שנתנו בו הוריו כמי שייגדל לתפארת כתלמיד חכם וירא ה'. הנה עתה קרוב הוא לשמיים תרתי משמע ועוד מעט לא יהיה לכל הקריירה שפיתח בדי עמל, כל ערך. הוא ייתן, בעל כורחו, דין וחשבון על כל מעשיו ומה יציג?! כישרון פיקוד?! אין אלו מצרכים עוברים לסוחר בבית דין של מעלה, לשם יגיע בעוד דקות מעטות. אבל יצר החיים בער בו והוא החליט שכל זמן שהנר דולק אפשר עוד לתקן. ואז, בבכי רב זעק בקול רועד ובכל הכוח: "אבי שבשמיים. נכון שעזבתך ונסחפתי אחרי דברים שאין חפץ בהם. אבל אתה אל תעזבני. עוד רגע אני נשרף ומושלך אל האדמה. אנא, אם אנצל אשוב אליך בכל לב. אעבוד אותך, בורא עולם, בכל כוחי, כל קושי לא יעצור בעדי!..." הוא ניסה שוב ללחוץ את הידית פנימה, וזו הפעם הייתה כנועה ומצייתת. הוא נחת על האדמה הרכה ונחרד כששמע סדרת פיצוצים והבחין במטוסו הנופל. האש אחזה בחומרי הנפץ.

נחמן סיפר את סיפורו כשכיפה מעטרת את ראשו והוא מברך על המזון ועל המשקה שהגישה לו אמו המסורה. הוא הפך ליהודי ירא ושלם בזכות כנף בוערת של מטוס ונס הצלה מופלא.

ה' יזכנו להאמין בו יתברך, אבל לא על ידי ייסורים וחוליים רעים...

לחתוך למען השלמות (ט"ו, י"ח) (הרב משה שינפולד)

זלמן שב מן היער עם עגלתו העמוסה בגזעי עצים, המיועדים עבור בניית ביתו החדש. זלמן החל להציב את הגזעים בשורה אחד ליד השני, כדי שישמשו בתור קיר לבית. והנה ראה זלמן, שיש בגזעי העצים בליטות רבות, המונעות מהגזעים להיות צמודים אחד לשני. פנה זלמן אל ארגז הכלים ונטל בידיו את המסור, כדי לנסר את הבליטות. לפני שהחל במלאכת הניסור, עבר שם אדם חכם ואמר לו – במקום לנסר את הבליטות, יש לי הצעה טובה יותר – כנגד כל בליטה שיש בגזע, תחורר חור בגזע הסמוך אליו, וכך הגזעים יתחברו ויתאחדו באופן הטוב ביותר.

מעשה זה יעזור לנו להבין את משמעות המושג "ברית", מושג המובא בפרשתנו בהקשר לשתי בריתות – ברית בין הבתרים וברית המילה. יש משהו מוזר בצמד המילים "כריתת ברית", או "לכרות ברית". שהרי שתי מילים אלו הם שני מושגים הפיכים ומנוגדים. "ברית" משמעותה חיבור, ואילו "כריתה" משמעותה חיתוך, ניתוק והפרדה. מדוע אם כן משתמשים אנו במושג "כורת ברית"? יותר מכך, שתי הבריתות המופיעות בפרשתנו מיושמות באמצעות כריתה והפרדה. בברית בין הבתרים, אברהם ביתר את העֶגְלָה, העז והאיל ועבר בין בתריהם, ובמצות ברית המילה, נצטווה אברהם לחתוך ולהסיר את הערלה מגופו.

מה משמעות העניין? ההסבר הוא כך (הגר"א בביאורו לספר יצירה): בלתי ניתן לערוך ברית ללא כריתה. כלומר, לא ניתן לכרות ברית בין בני זוג, שני חברים, מפלגות ומדינות, בלי שכל אחד מהצדדים "כורת" וחותר משהו מהאגו שלו. אם כל צד מתבצר בעמדתו ואינו מוכן לוותר על עקרונותיו – הדרך לשלום רחוקה מתמיד. ברית אמתית יכולה להתקיים רק כאשר כל אחד מביע נכונות לצאת מאזור הנוחות בו הוא היה עד היום, ולוותר על דברים שהיה רגיל אליהם. זו משמעות צמד המילים "כריתת ברית". ברית אמתית יכולה להיעשות רק כאשר כל צד "כורת" משהו מעצמו. זו גם הברית בין הבורא לעם ישראל. העם היהודי נקרא "יהודי" על שמו של יהודה, בנו של יעקב אבינו. אמו – לאה - קראה לו כך ואמרה: "הפעם אודה את ה', על כן קראת שמו יהודה". מהותו של עם ישראל היא ההודאה וההודיה לבורא עולם. כשאדם מודה למי שהיטיב עמו, הוא במונח מסוים "כורת ברית". מדוע? משום שטבע האדם מקשה עליו להודות, שהרי כשאדם מודה למישהו ואומר לו "תודה", הוא בעצם מצהיר חד-משמעית שהוא היה מוגבל בנושא מסוים והוזקק לעזרה. כשאדם פועל נגד טבעו והוא "מודה", הוא בעצם "כורת" חלק מעצמו, מוריד מהאגו של עצמו.

סדר יומו של היהודי נסוב סביב ההודאה וההודיה. מבנה התפילה מבוסס בעיקרו על הודאה, ולפני כל בקשה אנו מקדימים הודיה והודאה. ניתן דוגמא מהבקשה הראשונה בתפילה, ברכת הדעת: "אתה חונן לאדם דעת ומלמד לאנוש בינה" – זו הכרזה שהדעה והבינה נתונים בידיו של הבורא, והוא זה שחונן את בני האדם, ולאחר ההקדמה באה הבקשה – "חננו מאתך דעה, בינה והשכל", ושוב מסיימים בהודאה "ברוך אתה ה' חונן הדעת". וכך ביחס לשאר ברכות התפילה. אדם אוהב להרגיש שהוא אדון לעצמו. אדם אוהב לסמוך על עצמו ולהרגיש שהכל נתון בידיים שלו. אולם מהות היהודי היא ההיפך – "לכרות" מהאגו שלו, להודות ולהתחבר לבורא.

זו גם משמעות ברית המילה. החיתוך והסרת הערלה מסמלים את ההסכמה של היהודי לוותר מעט על תענוגות העולם הזמני, החולף, עבור נחלה של עולם רוחני ונצחי. כאשר רוצים אנו להתאחד עם הבורא, עם הסביבה ועם הזולת – במקום לחפש להוריד את הבליטה שמצאנו בחבר – נחורר חור באישיותנו, נוותר ונתגמש, וכך נוכל להתאחד באופן מושלם.

כזה היה אברהם, והלוואי שנצליח לצעוד בדרכו.

"ושרי אשת אברם לא ילדה לו" (ט"ז,א)

הגמרא (במסכת תענית ב.) מביאה מימרא בשם ר' יוחנן: "אמר רבי יוחנן: שלשה מפתחות בידו של הקב"ה שלא נמסרו ביד שליח, ואלו הן: מפתח של גשמים, ומפתח של חיה, ומפתח של תחיית המתים. במערבא אמרי: אף מפתח של פרנסה".

רבינו יעקב בעל הטור מצא רמז נפלא לכך (או"ח סימן קיד): ארבעת הנושאים שנאמר בהם עניין מפתח הם ראשי תיבות מפת"ח הנמצא בידיו של הקב"ה:

1. מטר - גשמים

2. פרנסה

3. תחיה - תחיית המתים

4. חיה - לידת ילדים . ורמז הוא שהמפתח

. כלי עתיק מצוי בידי עם ישראל, אמונת אומן. יהודים מאמינים בני מאמינים, ואמונתם בנותן התורה היא כה תמימה, עד שגם אלו שלא זכו להיפקד בברכת ה' בישועת פרי הבטן, יודעים כי בכוח התפילה ניתן גם ניתן לבקוע רקיעים. גדולה במיוחד היא כוח תפילתם של הצדיקים לומדי התורה, שיודעים לפעול ישועות, לפתוח שערים שננעלו ולהחיש ישועה קרובה.

דוגמא לאמונה מוחשית בנותן התורה ובחכמיה, ניתן ללמוד מחנה הנביאה, אמו של שמואל הנביא. בספר "פניני הגר"ז" מובא, שכאשר הגיע הרב מבריסק זצ"ל אל הפסוק בספר שמואל: "ופניה לא היו לה עוד" (שמואל א, א, יח), התרגש מאוד ופרץ בבכי. וכה היו דבריו: מתי נאמר הפסוק "ופניה לא היו לה עוד"? לאחר שעלי הכהן הבטיח לחנה שבשנה הבאה היא תחבוק בן. והנה, חנה זו עברה ייסורים רבים במשך תשע עשרה שנה, עד ששמעה את ההבטחה יוצאת מפיו של עלי הכהן. וברגע שהיא שמעה את הדברים מעיד עליה הנביא שלא היה ניכר יותר העצב על פניה. וכל כך למה? האם זכתה כבר לראות את הבן במו עיניה? לא!. אבל כאשר עלי הכהן הבטיח לה, האמינה חנה בכך בכל ליבה עד שהרגישה כמו שהבן כבר מצוי בחיקה. לדרגה כזו של אמונה הגיעה חנה, והנביא מצא לנכון לציין זאת בפסוק "ופניה לא היו לה עוד"...

אולי אבנה ממנה (טז,ב) (אוהב תורה)

פרק ט"ו כולו עוסק בברית בין הבתרים. פרק ט"ז מגולל את פרשת הגר. אף כי, לכאורה, אין קשר בין הפרשיות ופרשת ברית בין הבתרים היא פרשה "סתומה" כדי לחלק ולהפריד בין שתי הפרשיות, פרשת הגר פותחת, במפתיע, ב-ו"ו החיבור: "ושרי אשת אברם לא ילדה לו..." , משמע שיש קשר.

מלבד בעיית סמיכות הפרשיות, שואל אברבנאל:

(א) מדוע שרי מזוהה כ"אשת אברם"? (וכי הוזכרה עוד "שרי" עד עכשיו?)

(ב) מדוע כתוב "לא ילדה לו" (ולא "ילדה" המלה "לו" מיותרת לכאורה)?

(ג) מדוע הציעה שרי שאברהם ייקח דווקא את שפחתה ולא אישה אחרת?

ד) מהי משמעות המלים "אולי אבנה ממנה"? אם "אבנה" מלשון "בן" הרי, זה לא יהיה בנה, כמו שהדגישה שרה באומרה "כי לא יירש בן האמה הזאת עם בני וכו'" ואם כדברי רש"י ("אבנה ממנה בזכות שאכניס צרתי לתוך ביתי"), כיצד תהיה "בנויה"?

המשך חכמה כותב: "עכשיו שהבטיח לו בברית בין הבתרים, בכריתת ברית שאינה חוזרת כלל, שיהיה לו זרע, הנה ראתה שמשום שהיא אשתו, לא ילדה היא לו". בכל הבטחות הזרע שניתנו לאברהם עד כה, לא הוזכר אף פעם שיצא משרי. היא הבינה שהגיע הזמן לדאוג להמשך העם היהודי ממנו ולכן הפצירה בו שיישא אישה אחרת. ומדוע דווקא הגר? השכילה שרי להבין ש"אם תהיה אישה נוכרייה, תשתרר (אותה אישה) עליה גם השתרר, וכעסתה צרתה גם כעס" (אברבנאל). יתירה מכך, מטרת שרי הייתה שהיא תגדל את הבן הנולד, היא תחנך אותו לתורה ולמצוות, היא תדאג לכך שחייו יהיו ערכיים ומוסריים, והיא ואברהם יקיימו את דברי הפסוק "כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט" (יח:יט). שליטה מלאה בחינוכו של הבן לא תיתכן אם אמו תהיה שווה במעמדה למעמדה של שרי. בצורה כזו, יחשב הבן שייולד לבנה כדוגמת: "מירב ילדה ומיכל גידלה לפיכך נקראו על שמה, ללמדך שכל המלמד את בן חברו תורה, מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו" (סנהדרין יט:). שרי לשם שמים התכוונה, אך לקב"ה הייתה תוכנית אחרת, "כי ביצחק יקרא לך זרע".

וימצאה מלאך ה' על עין המים (טז,ז) (אוהב תורה)

"וימצאה מלאך ה' על עין המים וכו' ויאמר הגר שפחת שרי אי מזה באת ואנה תלכי, ותאמר מפני שרה גברתי אנכי בורחת. ויאמר לה מלאך ה' שובי אל גברתך והתעני תחת ידיה" (טז. ז- ט)

ונשאלת השאלה, המלאך שואל את הגר מפני מי את בורחת? והיא עונה: מפני שרי גברתי וכו'. עונה לה המלאך תשובה מוזרה: שובי אל גברתך והתעני תחת ידיה. וכי כך עונים, הרי זה סיבת בריחתה משום שעינתה אותה? אלא תירץ הגה"ק רבי מאיר שפירא מלובלין זי"ע במתק לשונו: כל סיבת בריחתה של הגר הייתה בגלל גאותה, שלא רצתה להיכנע לשרי גברתה. והעצה כנגד הגאווה היא, להכיר מאין באת, ולאן אתה הולך, והם דברי המלאך: אי מזה באת ואנה תלכי. אבל הגר לא הבינה את הרמז, היא ענתה, מפני שרי גברתי אנכי בורחת. ולכן השיבה המלאך, מכיוון שלא הבנת את הרמז שבשאלתי, סימן הוא, שעדיין לא למדת מאומה ממידותיה הטובות של הצדקת שרי, ולכן שובי אל גברתך והתעני...

וימצאה מלאך ה' על עין המים (טז,ז)

"וימצאה מלאך ה' על עין המים וכו' ויאמר הגר שפחת שרי אי מזה באת ואנה תלכי, ותאמר מפני שרה גברתי אנכי בורחת. ויאמר לה מלאך ה' שובי אל גברתך והתעני תחת ידיה" (טז. ז- ט)

אמר הכותב: לכאורה צריכים להבין את מה שקרה כאן, הרי הגר ברחת מפני שרי כדברי הכתוב הנ"ל "ותענה שרי ותברח מפניה", אז מה גרם להגר לשמוע בקול דברי המלאך כשהוא אמר לה: "שובי אל גברתך והתעני תחת ידיה", הרי היא ברחת בגלל שהיא התענתה תחתיה, ולמה שתחזור לשם? אלא אפשר והדבר יובן על פי המעשה שמסופר על הגה"ק בעל הנודע ביהודה זי"ע בדין תורה שבא לפניו, וכך היה מעשה:

יום אחד התייצבו לפני הנודע ביהודה שני אנשים, האחד לבוש בבגדי "גביר" והשני לבוש בבגדי "עני", וטוען האדם הלבוש בבגדי העני, כי הוא בעצם הגביר, ואילו ההוא שלבוש בבגדי "הגביר", הוא סה"כ העגלון שהוא שכר בכדי לקחתו לעיר הקרובה, אך באמצע הנסיעה קם העגלון והכריח אותי להפשיט את בגדי - בגדי "הגביר", והוא לבשם, ואילו לי הוא ציווה ללבוש את בגדיו המרופטים, כוונתו בכך הייתה, להשתלט על הסוס והעגלה ועל כל הכסף המצוי בה, ולטעון שהכל הם רכושו הפרטי, והראיה היא, שהנה הוא לבוש בבגדי "העשיר" ואילו אני לבוש בבגדי "העני"... חכך הנודע ביהודה בדעתו לכמה רגעים, לפתע פנה אליהם ואמר: בואו אלי מחר בבוקר ואדע מה לפסוק על פי דין תורה. בינתיים ציווה הנודע ביהודה למשמשו, כי למחרת, עם הכנסתם לחדר ההמתנה, ישהה אותם במשך שעות ארוכות, ורק כשיצווה עליו, אז יכניסם. וכך הווה, למחרת מגיעים שניהם בשעה היעודה, והמשמש מורה להם לחכות, וכך הם מחכים שעות רבות, מתוך עצבים מרוטים, ואז אחרי שכבר פקעה סבלנותם פתח הרב את הדלת ואמר: "העגלון יכנס"!!! כמובן, מי נכנס, אותו מתחזה בבגדי העשיר שהיה בעצם אותו עגלון שניסה לשדוד את העשיר... חכמת הרב הייתה, לתת לו הרבה זמן שיתבטל וישתעמם, ואז בפתע כשיקרא "העגלון יכנס", מרוב רגילות שכך תמיד קוראים לו, הוא יכנס ולא יצליח להתחזות גם בפניו...

ויתכן שדבר מעין זה עשה המלאך להגר, כי הוויכוח בין שרה להגר נסב על כך, שהגר טענה שאינה שפחה יותר, עקב נישואיה לאברהם, והיא לא חייבת יותר לעבוד, כנגדה טענה שרה שהיא עדיין שפחה וחייבת בעבודות. אברהם פסק כשרה והגר ברחת. ואז בא המלאך ואומר לה בפתאומיות: "הגר שפחת שרי אי מזה באת ואנא תלכי"? ואז מיד ענתה הגר מתוך רגילות: "מפני שרי 'גברתי' אנוכי בורחת"! ואז גילתה את האמת למפרע מה תפקידה ומעמדה בבית שרה...

אתה א-ל ראי (טז, יג) (הרב ראובן שמעוני)

רש"י שרואה בעלבון של עלובין.

מעשה שהיה בנערה צדיקה וחסידה, בת לאחת המשפחות המיוחסות ביותר בעם היהודי, שהכל ניבאו לה עתיד מזהיר, והיו בטוחים שתשתדך עם גאון הגאונים, עם האחד והמיוחד שבין גדולי הדור הבא. והנה, זמן קצר לפני תקופת שידוכיה, הוציאו עליה שם רע בעניין פלוני, שלא היה ולא נברא. כדרך של בריות, הופצה השמועה במהירות מאיש לרעהו. הנערה ניסתה להכחיש את העלילה, אבל עד מהרה הבחינה שלא תוכל לה, לשמועה זו, שעברה כבר משכונה לשכונה ומעיר לעיר, והמצב יצא משליטתה.

כל בן-אנוש היה יוצא מדעתו כתוצאה מאירוע משפיל שכזה. אבל היא, בהיותה בת ישראל כשירה וחסודה, שחונכה על ידי הוריה לביטחון מלא בא-לוקים חיים, קיבלה עליה את הדין באהבה גמורה, לא באה בטרוניות ומענות, לא בעטה בבוראה חלילה, אלא שפכה תחנוניה לפני בוראה: 'אני מטילה את עצמי אל זרועותיך, ובוטחת בך שגם דבר זה שאירע לי, לטובתי הוא!'

הצעת השידוכים היחידה שהגיעה אליה, לאחר צאת השמועות הזדוניות, הייתה של בחור שנשא בתואר 'עוזר העגלון של העיירה'. שמעו טוב: אפילו את העגלון לא הציעו לה. גם הוא לא היה מוכן להשפיל את עצמו כדי להינשא לה. האדם היחיד שהיה מוכן להשתדך עמה, היה העוזר של העגלון... והיא, כמי שמכירה את ריבונה ובוטחת בו בלב שלם, הסכימה להינשא לבחור זה, אבל מני אותו רגע, היה שגור בפיה נוסח הברכה שאומרים לאחר ההפטרה - "ולעלובת נפש תושיע". גם כשעמדה תחת חופתה, פנתה אל ה' יתברך בבכי "ולעלובת נפש תושיע"... אמנם תפילה זו מיוסדת על ציון וירושלים, העלובה מבלי בניה, אבל היא החילה את המילים המרגשות הללו גם על עליבותה-שלה, והתפללה לא-לוקיה, שאם היא לא זכתה להינשא לבן תורה מופלג, לפחות שילדיה יזכו לצמוח לגדולי תורה ויראה. והקב"ה שמע לעלובה הלזו. ארבעה בנים גדולי עולם יצאו ממנה ומעוזר-העגלון. אחד מהם היה בעל ה'עמודי אור', השני בעל ה'חוסן יהושע', וגם שני הבנים הנוספים פיארו את שלשלת הדורות בעם ישראל. ומעניין שבעל ה'עמודי אור', שהריץ תשובות הלכתיות לכל רחבי תבל, היה נוהג לחתום בסיום מכתבו בתואר 'העלוב'... לאות ולסימן שבשל עליבותה של אמו, ונכונותה להשפיל את עצמה ולהינשא לאותו אדם פשוט, זכה הוא להגיע לעולם ולצמוח לאחד מגדולי הדורות.

ברית המילה (הרב יוסף זילברפרב)

"ואברהם בן תשעים ותשע שנה בהמלו בשר ערלתו, וישמעאל בנו בן שלש עשרה שנה בהמלו את בשר ערלתו... וכל אנשי ביתו נימולו אתו" (יז, א).

הרמב"ם במורה נבוכים בפרקי טעמי המצוות מטעים שני טעמים שונים למצוות המילה: "ואין המצווה הזו להשלמת חיסרון הבריאה, ואותו הנזק הגופני הנעשה באבר זה,

הוא המטרה, אשר לא יתקלקל בו מאומה מן הפעולות שבהן יציבות האדם, ולא בטלה בה ההזרעה, אבל פחתה בה הלהיטות והתאוותנות המופרזים מכדי הצורך". הטעם הראשון עוסק ב"סור מרע" – המעטת התאוה.

ואילו הטעם השני כותב הרמב"ם: "ויש במילה לדעתי עוד ענין אחר חשוב מאד, והוא שיהיו כל בעלי ההשקפה הזו, כלומר, סוברי ייחוד השם, להם סימן אחד גופני הכוללם, ולא יוכל מי שאינו מהם לטעון שהוא מהם, והוא נכרי. לפי שאפשר שיעשה כן כדי להשיג תועלת או להתנכל לאנשי הדת הזו, ומעשה זה לא יעשהו האדם בעצמו או בבנו אלא מתוך דעה ברורה, כי אין זו שריטה בשוק או כווייה בזרוע, אלא דבר שהיה קשה מאד. וידוע גם ערך האהבה והעזרה המתפתחים בין בני אדם, אשר כולם באות אחד. והיא כעין הברית והמבטח, וכך המילה הזו, היא הברית אשר כרת אברהם אבינו על הדעה בייחוד השם. וכך, כל הנימול הרי הוא נכנס בברית אברהם ומתחייב בבריתו להיות בדעה על הייחוד להיות לך לא-לוקים ולזרעך אחרים". כלומר, המילה מסמלת את השותפות של כלל ישראל.

דברים דומים לטעמו זה של הרמב"ם כותב בספר ה"חינוך": "משרשי מצוה זו, לפי שרצה השם יתברך לקבוע בעם אשר הבדיל להיות נקרא על שמו אות קבוע בגופם, להבדלם משאר העמים בצורת גופם כמו שהם מובדלים מהם בצורת נפשם אשר מוצאם ומובאם איננו שוה ... ולא בראו שלם מבטן, לרמוז אליו כי כאשר תשלום צורת גופו על ידו, כן בידו להשלים צורת נפשו בהכשר פעולותיו".

בעל ספר "חרדים" – רבי אלעזר אזקרי מצפת, כותב: "אחרי שציווה ה' לאברהם על המילה, חזר ורמז לו: 'והיה לאות ברית ביני וביניכם', והיא מצוה שנית, תלויה בלב, שיעלה כל יום אדם על ליבו שהוא עבד חתום למלכו של עולם, ולא ימרוד בו ויחזיק עצמו לבן חורין, שכן מנהג העולם להיות האדון חותם את עבדו בהטבעת גושפנקא על בשרו כדי שתהא אימתו עליו". כלומר, אות הברית היא תוספת על המילה הנעשית בגוף האדם ואילו אות הברית נקבעת בלב האדם.

כי שְׂרָה, שְׂמָה (יז,טז) (אוהב תורה)

רעיון מהפרשה

"כי שרה שמה" - כאשר החליף ה' את שמו של אברם לאברהם נאמר "והיה שמך אברהם" בלשון עתיד, ואילו אצל שרה כאשר הוחלף שמה משרי לשרה נאמר בלשון עבר "כי שרה שמה", כבר עכשיו שמה שרה. ויש לשאול מה ההבדל בין שרה לאברהם?

אחד מגדולי ישראל ר' יצחק מוולז'ין הסביר זאת במשל: כאשר אדם מוכתר למלך ועולה לשב על כיסא מלכותו, עורכים לכבודו טקס מיוחד בעת כניסתו לתפקיד - הכתרה. כל אחד מבין שאין צורך לערוך טקס הכתרה מיוחד שבו תוכתר גם אשתו של המלך - למלכה, כי ברגע שהושם הכתר בראשו של המלך, אשתו אוטומטי הופכת למלכה. כך

בשעה שאמר הקב"ה לאברהם "והיה שמך אברהם", משמעות הדבר הייתה כפי שאמר חז"ל "שעשאו אב המון גויים", שקיבל את המלכות על הגויים. אם כן באותה שעה הפכה שרה למלכה "כי שרה שמה", אם אברהם הוא מלך ממילא שרה היא מלכה ואינה צריכה לשינוי השם.

מכאן לקח מוסרי: אדם שמתנהג כמו מלך אשתו מתעטרת בתואר של מלכה. רבי חיים ויטאל זצ"ל תלמידו הגדול של האר"י הקדוש כותב כי מידותיו של האדם נמדדות כפי יחסו של אשתו. אדם שעוסק בצרכי ציבור ובביתו נוהג בכעס ובהקפדה איננו איש חסד. אדם נמדד כאיש חסד קודם כל ביחס שלו אל אשתו ובני ביתו. החסד מתחיל בבית.

האיך נחשב בעיני ה' רצון של אדם (מדריך למעשה פרשת לך לך)

ואברהם בן תשעים ותשע שנה בהמלו בשר ערלתו, (ק' י"ז פסוק כ"ד), עי' רש"י ד"ה בהמלו, בשם המדרש דנטל אברהם סכין ואחז בערלתו ורצה לחתוך והי' מתירא שהי' זקן, מה עשה הקב"ה שלח ידו ואחז עמו שנאמר וכרות עמו הברית, לו לא נאמר אלא עמו. מכאן אנו רואים דבר שנוגע לכל אחד, כמו שאמרו חז"ל לא נתנה תורה למלאכי השרת היינו לומר לנו דה' יתברך לא מחכה על האדם לעשות לדבר שהוא אינו יכול, רק האדם צריך לעשות כל מה שביכולתו, וזהו רצון, דהיינו שכל רצונו יהא לעשות רצון ה' יתברך בשלימות, ואם יש לך רצון בשלימות אז הקב"ה עזרו לסיים את כל המצווה בשלימות, ואפילו אם לא מסיים את המצווה בשלימות, אם יש לך רצון אמתי לעשות את רצונו יתברך, אז הקב"ה חושבו כאילו קיימת המצווה בשלימות, כדמצינו בחז"ל חישוב לעשות מצוה, ונאנס מעלה עליו הכתוב כאילו עשה.

וכן אנו רואים בפרשת וירא הבאה, הניסיון העשירי של אברהם אבינו הי' העקידה, ואף על פי שלא נשחט יצחק למעשה בפועל במציאות, אעפ"כ אנו מתפללים כל יום כמו שכבש אברהם אבינו את רחמיו, ובסליחות זכור ברית אברהם ועקידת יצחק, ובראש השנה ועקידת יצחק לזרעו היום ברחמים תזכור, אנו מתפללים בזכותו כאילו נשחטה יצחק בפועל, וכן הקב"ה חושב יצחק כנעקד בפועל וכאילו יש אפר מעקידת יצחק ממש, אמאי כיון דהי' לאברהם אבינו הרצון בשלימות, אע"פ שלא גמר בפועל כל המצווה לשחוט את בנו, אבל הרצון היה בשלימות, אם כן נחשב בהבריאה של א-לקים חיים, כאילו נשחטה ממש, אבל דבר אחד מחיוב להיות רצון גמור אמתי בשלימות, ולא רק הרגש טוב, הרגש טוב אינו רצון, רצון היינו עשיתי כל מה שאני יכול לעשות. וזהו מה שהתורה הק' מלמד אותנו וכרות עמו הברית, לו לא נאמר אלא עמו, דכיון דהי' לו לאברהם אבינו הרצון גמור למול את עצמו, משום כן עזר לו הקב"ה בכבודו ובעצמו לסיים את המצווה בשלימות כיון דהי' לו רצון גמור.

”ואברהם בן תשעים ותשע שנה בהמלו בשר ערלתו” (יז, כד) (המאור הגדול)

שאלו את הגר”א ז”ל, עוד בהיותו ילד כבן חמש שנים: חכמינו אמרו (קידושין פב, א) שקיים אברהם אבינו את כל התורה כולה עד שלא נתנה, ולמה חכה תשעים ותשע שנים ולא מל את עצמו, עד שצווה לו הקדוש ברוך הוא על מצות מילה?

השיב מיד: הלא חכמינו אמרו (שם לא, א) ”גדול מצווה ועושה יותר ממי שאינו מצווה ועושה”, ומשום כך יכול היה אברהם אבינו לקיים כל המצוות גם טרם שנצטווה, מתוך תקוה כי אם יצטווה יקיים את המצוות עוד פעם כשהוא מצווה ועושה, אבל מצוות מילה, אם היה מקיים קודם שנצטווה, הלא לא היה יכול לקיים שוב את המצווה הזאת אם יצטווה אחרי כך, ולפיכך חכה ולא מל את עצמו עד שנצטווה, כדי שיהיה מצווה ועושה.

איפה שיד אדם לא נגעה

למה אברהם היה צריך להקים את כל המפעל שלו במדבר? למה לא לעשות את זה בקניון כמו אפריון שלמה? מה רע? אם מחפשים לעשות קירוב רחוקים, הולכים למקום שיש בו הכי הרבה אנשים, אז למה אברהם הלך לפתוח סמינרים במדבר?!

כשהיו מגיעים חולים אל הבבא סאלי הוא היה נותן להם לשתות מים שהוא בירך עליהם, וכמובן שהיו מתרפאים. שאלו אותו פעם אחת אנשי ביתו: למה הרב נותן מים? למה לא קצת וויסקי או קוניאק, אולי קצת ערק? למה דווקא מים? אמר להם הרב: מים זה חסדים פשוטים – זה בדיוק כמו שהבורא נתן את זה, לא נגעה בהם יד אדם!

ר’ חייא דאג שלא תשתכח תורה מישראל. כיצד? הוא היה חורש את השדה, זורע פשתן, קוצר אותו, עושה ממנו חבלים, ומהחבלים היה עושה רשתות. את הרשתות היה מציב ביער וצד איתם צבאים, אחר כך הוא שחט את הצבאים, את הבשר היה נותן ליתומים ולאלמנות לאכול, ואת העור שהפשיט היה מעבד לקלף, שעליו היה כותב חמשה חומשי תורה, והיה לוקח חמישה ילדים, ולכל ילד הוא לימד חומש אחר, ואז כל ילד לימד את חברו את החומש שהוא למד, וכך ר’ חייא גרם שלא תשתכח התורה מישראל.

שואל הגאון מוילנא: למה היה צריך ר’ חייא לעשות כזאת עבודה גדולה? לא הייתה אז הוצאת ספרים?! ר’ חייא הגדול, אין לו מה לעשות - רק לחרוש שדות, ולעשות רשתות?! כל דבר לוקח זמן, התבזבז לנו ה-ר’ חייא בינתיים!!!

אומר הגאון מוילנא: ר’ חייא רצה שזה יהיה טוב! ואיך עושים שזה יהיה טוב? אם עושים את הכל מהיסוד מבלי מחשבה זרה, הכל לשם שמיים, בלי שום נגיעות ואינטרסים זרים, אז זה יוצא טוב! ומוסיף הגאון מוילנא ואומר שאם יבנו בית כנסת, שאת הפטיש ואת הגרזן שחטב את העצים יעשו לשם שמיים, והפועלים יבנו אותו לשם שמיים, באותו בית כנסת אי אפשר יהיה להתפלל תפילה עם מחשבות זרות, באותו בית כנסת כל מי שיתפלל, תצא לו רק תפילה נקייה, זכה וטהורה!

טוב, אז רוצים לעשות את הכל לבד מהיסוד, מצוין! אבל למה צריך לצוד צבאים? למה לא לקנות כבשים, לשחוט אותם, ולעשות מהעור שלהם קלף?! למה צריך צבאים? כי בכבשים מעורבת יד אדם, הם גדלים ע"י רועה הצאן, אז כבר מעורבות בזה כוונות זרות ואינטרסים כלכליים, אבל הצבאים גדלים בטבע, והוא רצה לקחת מהדבר הכי נקי, והכי קרוב לאייך שהבורא נתן. ככל שהדבר טבעי יותר, כך הוא טהור יותר.

אברהם אבינו רצה להשפיע השפעה מוחלטת, שתיכנס ללב ולא תצא, ואת זה אפשר להשיג רק במדבר, איפה שיד אדם לא נגעה, ואנשים לא זיהמו את האוויר בחיידקים של מחשבות זרות.

חידון לפרשה "לך לך"

1. לאילו פרשות בתורה יש שמות בעלי שורש משותף? לדוגמא, "לך לך" ו"וילך". (10 תשובות)
2. היכן מלבד בפרשתנו, ה' אומר לאברהם "לך לך"?
3. אילו שני אנשים נקראים אחים למרות שהם לא?
4. איזו ברית נערכה בין אנשים ולא עם ה'?
5. איזה מאגר מים הנמצא בארץ מוזכר בפרשה?
6. היכן נקרא אברהם "עברי"? מי עוד מכונה בתורה "עברי"? (תשובה אחת)
7. אילו עופות מוזכרים בפרשה זו? (3 תשובות)
8. מי היה גם מלך וגם כהן? ומי עוד נקרא כהן בספר בראשית?
9. באיזה הקשר מוזכר בפרשתנו המספר 10? באיזה הקשר מוזכר מעשר (עשירית)?
10. איזה פריט לבוש מופיע בפרשתנו, אך לא בשום מקום אחר בתורה?
11. מי מלבד אברהם ושרה מקבל שם חדש בחומש בראשית (3 תשובות), ומי עוד מקבל שם חדש בתורה?
12. מה קרה בפרשתנו "בעצם היום הזה"? אילו אירועים נוספים בתורה התרחשו "בעצם היום הזה"? (3 תשובות)

תשובות לחידון פרשת "לך לך"

1. לאילו פרשות בתורה יש שמות בעלי שורש משותף? לדוגמא, "לך לך" ו"וילך". (10 תשובות)

לפרשות	הבאות	יש	שמות	בעלי	שורש	משותף:
(1) לך ווילך.	(2) וירא, וארא וראה.	(3) חיי שרה וויחי.	(4) ויצא וכי תצא.	(5) וישלח, בשלח		

ושלח. 6) בא וכי תבוא. 7) משפטים ושופטים. 8) תצוה וצו. 9) כי תשא ונשא. 10) בחוקותי וחוקת.

2. היכן מלבד בפרשתנו, ה' אומר לאברהם "לך לך?"

כשה' אומר לאברהם להקריב את בנו, הוא אומר לו "לך לך אל ארץ המוריה" (בראשית כב. ב).

3. אילו שני אנשים נקראים אחים למרות שהם לא?

אברהם קורא ללוט ולעצמו "אנשים אחים" (בראשית יג ח), כשלמעשה אברהם היה דודו של לוט (בראשית יא כז).

4. איזו ברית נערכה בין אנשים ולא עם ה'?

אברהם כרת ברית עם שלושה אנשים בבראשית יד יג.

5. איזה מאגר מים הנמצא בארץ מוזכר בפרשה?

ים המלח מוזכר במלחמת שלושת המלכים בארבעת המלכים (בראשית יד ג).

6. היכן נקרא אברהם "עברי"? מי עוד מכונה בתורה "עברי"? (תשובה אחת)

כשהפליט מגיע ומבשר על שבייתו של לוט, אברהם נקרא "העברי" (בראשית יד יג), זהו המקום היחיד בו הוא נקרא בשם זה. מלבד אברהם, יוסף הוא היחיד שמכונה עברי - על ידי אשת פוטיפר (בראשית לט יד), ועל ידי שר המשקים כשהוא מספר לפרעה על יכולתו של יוסף לפתור חלומות (בראשית מא יב).

7. אילו עופות מוזכרים בפרשה זו? (3 תשובות)

העופות שמוזכרים בפרשה הם תור, גוזל יונה ועיט (בראשית טו ט, יא). השניים הראשונים שמשו לברית בין הבתרים, והאחרון הגיע לאכול את פגרי הבהמות והעופות.

8. מי היה גם מלך וגם כהן? ומי עוד נקרא כהן בספר בראשית?

מלכיצדק היה גם מלך שלם וגם "כהן לא-ל עליון" (בראשית יד יח). מאוחר יותר יוסף נושא לאשה את בת פוטי-פרע שהיה "כהן און" (בראשית מא מה).

9. באיזה הקשר מוזכר בפרשתנו המספר 10? באיזה הקשר מוזכר מעשר (עשירית)?

אברהם ושרה חיכו 10 שנים בארץ כנען לפני שאברהם לקח את הגר לאישה (בראשית טז ג). אברהם נתן מעשר מהכל למלכיצדק (בראשית יד כ).

10. איזה פריט לבוש מופיע בפרשתנו, אך לא בשום מקום אחר בתורה?

אברהם אומר למלך סדום שהוא לא ייקח אפילו "שרוך נעל" משלל המלחמה (בראשית יד כג).

11. מי מלבד אברהם ושרה מקבל שם חדש בחומש בראשית (3 תשובות), ומי עוד מקבל שם חדש בתורה?

השם יעקב מוחלף לישראל – גם על ידי המלאך שנלחם איתו (בראשית לב כט) והן על ידי א-לוקים (לה י). פרעה מחליף את השם יוסף לצפנת פענח (בראשית מא מה). בנימין נקרא בלידתו בן-אוני ואחר כך בנימין (בראשית לה יח). משה שינה את שמו של הושע בן נון ליהושע (במדבר יג טז).

12. מה קרה בפרשתנו "בעצם היום הזה"? אילו אירועים נוספים בתורה התרחשו "בעצם היום הזה"? (3 תשובות)

אברהם מל את בני ביתו "בעצם היום" בו נתנה לו המצווה (בראשית יז כג,כו). התורה משתמשת באותו ביטוי כשנוח נכנס לתיבה עם משפחתו (בראשית ז יג), כשה' מוציא את בני ישראל ממצרים (שמות יב יז), וכשא-לוקים אומר למשה לעלות על הר נבו כדי לראות את ארץ ישראל לפני מותו (דברים לב מח עם רש"י).

חידון א'ב' לפרשת לך לך

- א. שם בלי ה"א?
- ב. היה בידי ה' ומסר לאברם? *
- ג. אדם המתיישב בארץ שאינה מולדתו נקרא - _____
- ד. מילות ה' המבטיחות שמצריים ייענשו ב 10 מכות בגלל ששעבדו את ישראל? *
- ה. מקום בנחלת יהודה, לשם תמיד [מצפון ומדרום] שאף אברם להגיע? *
- ו. פסוק המבטא את קיום הבטחת ה' "יצאו ברכוש גדול"? *
- ז. מי גרו בהם?.
- ח. "ויצא יעקב מבאר שבע", מהיכן יצא אברם?
- ט. פירוש הביטוי "ואברם 'כבד מאד'"? *
- י. מערב = _____ *
- כ. "הארץ אשר אראך"?.
- ל. בן דוד של אברם?
- מ. ע"י מה הודה אברם על ברכתו והבטחתו?
- נ. מה הכוונה "הירדן כי כלה משקה", מה היה שם הרבה שנחשב 'משקה'? *
- ס. משמם של אילו רשעים למד שלמה שצריך להזכיר שם רשעים רק לגנאי? *
- ע. כינוי של ערים במישור הירדן? שם ישב לוט?
- פ. אחד העמים מיושבי הארץ בזמן ריב רועי אברם ולוט?
- צ. שם נרדף לעיר 'בלע'? *
- ק. מזרח = _____ *

ר. ע"י מה ניסה ה' את אברם (בפרשתנו) לראות האם הוא באמת מאמין בו באמונה שלמה? *

ש. אלון מורה = _____ *

ת. בן כמה היה אברהם כשעשה לעצמו ברית מילה?

תשובות לחידון א'ב' לפרשת לך לך

1 א אברם .

2 ב ברכה .

3 ג גר .

4 ד דן אנכי .

5 ה הר המוריה .

6 ו וינצלו את מצרים .

7 ז זוזים .

8 ח חרן .

9 ט טעון משאות .

10 י ים .

11 כ כנען .

12 ל לוט .

13 מ מזבח .

14 נ נחלי מים .

15 ס סדום .

16 ע ערי הכנר .

17 פ פרזי .

18 צ צער .

19 ק קדם .

20 ר רעב .

21 ש שכם .

22 ת תשעים ותשע .

